

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Odklony v trestním řízení a jejich socializační funkce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:
Bc. Daniela Rašková

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Odklony v trestním řízení a jejich socializační funkce“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 25.3.2009

.....
Bc. Daniela Rašková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji Mgr. Radku Hůlkovi z OSZ Vyškov za poskytnutou součinnost.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Ing. Miroslavu Raškovi a dceři Haně Raškové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé diplomové práce, a kterých si nesmírně vážím.

Bc. Daniela Rašková

OBSAH

Úvod

1. Odklony v trestním řízení v České republice	1
1.1 Pojem, význam a účel odklonů v trestním řízení	1
1.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr.ř. a násl.	3
1.3 Podmíněné odložení návrhu na potrestání podle §179g tr.ř. a násl.	6
1.4 Narovnání podle § 309 t.r.ř. a násl.	7
1.5 Odložení věci podle § 179c/2,f) tr.ř.	8
1.6 Odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb. a násl.	8
1.7 Trestní statistika aplikace odklonů v trestním řízení	9
2. Alternativní řešení trestních věcí	9
2.1 Alternativní tresty a opatření	9
2.2 Restorativní justice	10
2.3 Alternativní trestání	14
2.4 Uložení přiměřených omezení a povinností, dohled nad pachateli	15
2.4.1 Přiměřená omezení a povinnosti	15
2.4.2 Dohled	16
2.5. Alternativní postupy vůči mladistvým pachatelům	17
3. Probační a mediační služba ČR (dále PMS ČR)	20
3.1 Vznik PMS ČR	20
3.2 Poslání a cíle PMS ČR	21
3.3 Činnosti PMS ČR	22
3.4 Práva a povinnosti pracovníků probační a mediační služby	24
3.5 Osobnost pracovníka probační a mediační služby	24
3.6 Specifický přístup pracovníků probační a mediační služby k mladistvým a nezletilým pachatelům	25
3.7 Probační programy v ČR v roce 2009	26
3.8 Statistické výstupy PMS ČR ve vztahu k danému tématu	33
4. Prvopachatelé	34
4.1 Prvopachatelé z kriminologického pohledu	34
4.2 Kriminogenní faktory	35
4.3 Teorie vysvětlující příčinu kriminálního chování	35
4.4 Statistické výstupy získané k trestné činnosti páchané prvopachateli	36
5. Socializace	37
5.1 Pojem	37
5.2 Činitelé socializace	37
5.3 Základní aspekty socializace	38
5.4 Sociální učení	38

6. Empirické nálezy k tématu	39
6.1 Kazuistiky	39
6.2 Analýza a interpretace výsledků provedených kazuistik	47
6.3 Analýza a interpretace informací získaných z dotazníkového šetření u pracovníků PMSČR	48
Závěr	56
Resumé	58
Anotace	60
Literatura a prameny	61
Seznam použitých zkratk	63
Seznam příloh	63
Přílohy	64

Úvod

Nejen v České republice, ale ve většině zemí stále roste kriminalita, zvyšuje se počet uvězněných osob, což zatěžuje státní rozpočty. K převýchově pachatelů nedochází tak, jak by bylo třeba. Výkon trestu odnětí svobody sebou nese řadu nežádoucích efektů, jako je např. devastující vliv na osobnost odsouzeného, přerušení pozitivních sociálních vazeb s původním prostředím, přerušení pracovních aktivit a vztahů a v neposlední řadě problematické opětovné začlenění se do běžného života po výkonu trestu odnětí svobody. Stále více nabývá na významu pojem restorativní justice (z angl. obnovit, navrátit do původního stavu). Důležitou roli v této oblasti hrají odklony v trestním řízení, kdy v této diplomové práci se jimi chci zabývat z hlediska jejich socializační funkce.

Odklony v trestním řízení, kdy se jedná o instituty podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. tr. ř., podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř., narovnání podle § 309 a násl. tr. ř., odložení věci podle § 179c/2f tr.ř., odstoupení od trestního stíhání podle § 70 a násl. zák. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, se často orgány trestního řízení, respektive soudem a státním zástupcem, za splnění zákonných podmínek, aplikují. Tyto odklony přispívají k rychlejšímu řešení trestních věcí, kdy se zohledňují zájmy všech subjektů dotčených trestným činem. Nutno dodat, že část odborné veřejnosti považuje za odklon v trestním řízení i vydání trestního příkazu podle § 314e a násl. tr.ř., avšak já se pro účely své práce tímto odklonem zabývat nebudu, neboť ho považuji jen za formu tzv. „zjednodušeného řízení trestního“.

V této práci jsem si stanovila za cíl zabývat se alternativními způsoby řešení trestních věcí, nebo-li odklony v trestním řízení, jejich platnou právní úpravou v ČR. Cíleně chci přiblížit, zda a jak odklony v tr. řízení plní socializační funkci. Stranou nezůstane ani problematika Probační a mediační služby ČR, která hraje v dané oblasti významnou roli.

Zdůvodnění mého cíle spočívá v provedení analýzy, která by měla ukázat na využívání odklonů v rámci trestního řízení a na jejich socializační stránku ve vztahu k pachatelům trestné činnosti.

Stanovila jsem si k ověření hypotézy:

předpokládám, že:

- odklony v trestním řízení socializační funkci plní,

- v rámci socializační funkce odklonů trestního řízení hraje nejvýraznější roli mediace.

Základem pro vypracování této práce bude z.č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších zákonů, dále zejména právní literatura zabývající se odklony v trestním řízení, soudní judikatura, odborné články a materiály získané od Probační a mediační služby ČR.

Jsem přesvědčena, že odklony v trestním řízení jsou přínosem jak pro společnost, tak pro jednotlivce. Proto se chci danou problematikou zabývat, a to z hlediska socializačního, ve vztahu k pachatelům trestných činů, u mladistvých provinění, k jejich začleňování do společnosti, výchovného působení a uvědomění si důsledků svého protiprávního jednání. Jedná se o aktuální téma, a to i s ohledem na budoucnost, neboť náš život se stává stále více konzumnějším a prioritou se stávají „peníze“, pro něž mnozí jsou ochotni udělat „cokoliv“.

Ve své práci nejdříve vysvětlím, co to jsou odklony v trestním řízení, jednotlivé druhy odklonů, jaký mají význam a účel. Dále přiblížím sankce vztahující se k odklonům v trestním řízení ve smyslu trestního práva hmotného a procesního. Samostatná kapitola bude věnována Probační a mediační službě ČR, zejména jejímu poslání a náplni, její činnosti v roli aplikace odklonů a v neposlední řadě probačním programům. V další kapitole se zamyslím nad osobou prvotrestaného pachatele.

Zajímavé budou jistě výsledky analýzy cca 10 případových kazuistik trestních věcí, u kterých bylo Okresním státním zastupitelstvím ve Vyškově pravomocně rozhodnuto o odklonech v trestním řízení. Zaměřím se na rok 2006, a to z toho důvodu, aby se vzhledem k odstupu času a stanovení zkušební doby (u podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 tr.ř. a násl.) dalo relevantně zjistit požadované údaje. Nebude možné provést generalizaci závěrů platných pro celou ČR. Dále budu vycházet z poznatků získaných z vyplnění dotazníku pracovníků Probační a mediační služby ČR.

1. Odklony v trestním řízení v ČR

1.1 Pojem, význam a účel odklonů v trestním řízení

Odklonem se rozumí odchylka od typického, tradičního průběhu trestního řízení tak, aby se méně závažné, skutkově a právně jednoduché věci vyřešily mimo hlavní líčení. Jedná se tedy o mimosoudní vyřízení trestní věci, které přichází v úvahu tehdy, má-li spáchaný čin povahu konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, kdy se v těchto případech klade důraz především na urovnání tohoto vzniklého sporu a teprve až druhořadou je otázka potrestání pachatele státní mocí. Odklon a stejně tak i další alternativní způsoby řízení, představují výrazné odlehčení v práci orgánů činných v trestním řízení, tak i výrazné zjednodušení, urychlení a zhospodárnění trestního procesu. Odklony umožňují odchýlení se od klasického průběhu trestního řízení tak, aby nebyly zbytečně zatěžovány soudy bagatelními věcmi.

V České republice se v rámci odklonů trestního řízení, kdy je možné užít i pojem procesních alternativ trestního řízení, využívá institutů: podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. tr. ř. (v platnosti od 1.1.1994), podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř. (v platnosti od 1.7.2004), narovnání podle § 309 a násl. tr. ř. (v platnosti od 1.9.1995), odložení věci podle § 179c/2f) tr.ř. (v platnosti od 1.7.2004), odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (v platnosti od 1.1.2004).

Základním účelem odklonů je především rychlejší a efektivnější vyřízení k tomu vhodných věcí, které nevyžadují z hlediska účelu trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení. Mezi obecné podmínky pro možnost aplikace alternativních způsobů řízení patří především menší závažnost projednávaného trestného činu (u mladistvých provinění) nebo jeho skutková a právní jednoduchost, souhlas zainteresovaných stran, prokázání spáchání trestného činu obviněným dosud opatřenými důkazy, připravenost obviněného spolupracovat při své resocializaci a náhrada škody, která byla činem způsobena, případně jiný způsob nápravy následku trestného činu tam, kde je to možné. Obviněným pachatelům se nabízí vyřízení věci způsobem podstatně mírnějším a méně zatěžujícím, než je tomu u klasického vyřízení věci. Lítost projevená obviněným, odčinění jím způsobené újmy a realizace dalších kroků potřebných k urovnání jeho vztahů s jinými zainteresovanými osobami (stranami trestního řízení) je z hlediska společenského zájmu považována zpravidla za přínosnější a užitečnější než působení trestu. V zájmu dosažení potřebného preventivního a výchovného účinku je

stejně tak významné, aby si obviněný uvědomil důsledky svého jednání a přijal odpovědnost za své protiprávní jednání.

U uvedených odklonů trestního řízení lze dosáhnout specifického resocializačního a výchovného účinku na pachatele trestného činu, a to bez vydání stigmatizujícího rozhodnutí o vině a trestu. Všechny tyto instituty jsou současně i prostředkem, který slouží v první řadě k tzv. „usmíření“ mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí a k tomu, aby pachatel odčinil škodlivé následky vzniklé spáchaným protiprávním jednáním.

Významnou úlohu hrají mediátoři, kteří jsou v naší republice zařazeni pod Probační a mediační službu ČR a jejich činnost je upravena zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě v platném znění.

Proces odklonů hraje důležitou roli také v prevenci kriminality.

Také je nutno zdůraznit, že přínosem odklonů je to, že snižují zatížení justičních orgánů v oblasti drobné kriminality a umožňují soustředit jejich aktivity na závažnou trestnou činnost, jak již z uvedeného textu vyplývá.

O existenci odklonů v českém, respektive československém trestním právu, se dalo svým způsobem hovořit již před rokem 1989. Nicméně k systematickému zakotvení odklonů v moderním slova smyslu došlo v České republice až v devadesátých letech dvacátého století.

Úprava vychází v souladu s požadavkem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ze zásady zachovat obviněnému právo domoci se ústního projednání své záležitosti před soudem. „Alternativní řízení by proto nemělo být použito na úkor práv obviněného nebo poškozeného a nemělo by být ani překážkou zjištění skutkového stavu věci a pravdy v takovém řízení, a proto je třeba, aby byla dodržena presumpce nevinny, zachována práva obhajoby a právo obviněného na obhájce, právo obviněného vznést námitky proti usnesení o zahájení trestního stíhání, popř. proti obžalobě, právo obviněného na slyšení v takovém řízení nebo v řízení předcházejícím, právo obviněného předložit důkazy o své nevině, právo poškozeného vyjádřit se k rozhodným skutečnostem, předložit k nim důkazy a uplatnit nárok na náhradu škody, právo všech zúčastněných stran na písemné vyhotovení rozhodnutí a právo stran na opravný prostředek proti takovému rozhodnutí.“¹

¹ Šámal Pavel a kol. Trestní řád, komentář – díl II. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 1570-1571

Výše uvedené odklony lze uplatnit pouze za předpokladu, že je dáno důvodné podezření konkrétní osoby ze spáchání trestného činu. Zákonodárce však za splnění stanovených podmínek netrvá na odsouzení pachatele. Jedná se vesměs o výjimky ze zásady legality. Systém sankcí jako státní reakce na spáchání trestného činu a hrozba trestem neztrácejí za těchto okolností na své účinnosti. Odklony nemohou být vnímány jako projev cíleného zmírnění trestní spravedlnosti. „Významné je, že odklony zároveň vytváří prostor pro potlačení primárně represivního přístupu k trestněprávnímu posuzování stíhané trestné činnosti. Rozšiřování škály reakcí na trestné činy v souvislosti s jejich zaváděním odpovídá subsidiární roli trestního práva, jehož represivní povaha by se měla projevit jen v případech, kdy nepřichází v úvahu jiné řešení.“²

Pokud se týká využití právní úpravy odklonů v jednotlivých zemích světa, tak toto je různé a odklonů se využívá rozdílným způsobem, shodně se sociálními, politickými, kulturními, ekonomickými a právními koncepcemi a tradicemi. V řadě zemí existuje neomezený státní monopol stíhat. Vychází se z toho, že jen činy větší závažnosti jsou zpravidla považovány za trestné a je tudíž v státním a veřejném zájmu, aby tyto činy stíhal stát. V některých evropských zemích naproti tomu není státní monopol stíhat absolutní. Některé druhy trestných činů jsou považovány za soukromožalobné a jejich stíhání je ponecháno na vůli poškozených osob. Jedná se převážně o trestné činy, jimiž byla porušena zákonná individuální práva. Zákonodárce zde vychází z přesvědčení, že stíhání takových činů není zpravidla ve veřejném zájmu a je soukromou záležitostí osob, které byly trestným činem poškozeny.

V některých zemích přísluší právo stíhat stejné trestné činy jak státním orgánům, tak i soukromým osobám nebo veřejným či soukromým organizacím.

1.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání podle ust. § 307 tr.ř. a násl.

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání byl do našeho právního řádu zakotven novelou trestního řádu – z.č. 292/1993 Sb., s účinností od 1.1.1994 a je upraveno v ust. § 307 a 308 tr.ř. Postupovat podle těchto ustanovení je možné jak v řízení před soudem, tak i v přípravném řízení státním zástupcem, což je bezpochyby velmi významné.

² Sotolář Alexander a kol. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, str. 34

Jeho podstatou je dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání, a to pokud jsou splněny zákonné podmínky:

- jde o řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,
- obviněný se k činu doznal (doznání musí zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu, pro který je stíhán),
- obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě,
- obviněný projevil souhlas s takovým vyřízením v dané věci,
- a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu, okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující (při hodnocení osoby konkrétního pachatele je třeba hodnotit jeho negativní i pozitivní stránky, jak vyplývají z jeho chování ve společnosti, dále se přihlíží k osobním, majetkovým, rodinným a sociálním poměrům obviněného a jeho rodiny, také k jeho individuálním zvláštnostem).

Vyhoví-li obviněný těmto podmínkám po stanovenou zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání po ukončení zkušební doby zastaveno definitivně, resp. účinky zastavení trestního stíhání nastanou právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, nebo uplynutím doby jednoho roku po skončení doby, pokud nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení, aniž na tom měl obviněný vinu.

Zkušební doba může být stanovena v rozsahu od půl roku do dvou let. Velkou výhodou tohoto postupu je to, že rejstřík trestů osoby zůstává bez záznamu, oproti tomu, jak je to při podmíněném odsouzení, které je zaznamenáno v rejstříku trestů, což již může dotyčnému znepríjemnit a zkomplikovat život. Sice se tato skutečnost eviduje v evidenci rejstříku trestů, ale pokud si osoba pachatele vyžádá výpis z rejstříku trestů, nemá záznam uveden, ten je uveden jen v opisu rejstříku trestů.

Postup podmíněného zastavení trestního stíhání je rozhodnutí tzv. fakultativní povahy, kdy tedy záleží pouze na státním zástupci či soudci, zda se při splnění stanovených podmínek rozhodnou pro tento postup. Na tomto místě musím podotknout, že pokud se týká mé praxe, setkávám se s tím, že v případě, když jsou v konkrétní věci splněny podmínky pro užití tohoto institutu, tak je takto postupováno již státním zástupcem a věc nejde zbytečně k řešení na soud.

V rámci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, o čemž se rozhoduje usnesením, lze obviněnému uložit přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu,

aby vedl řádný život. Zde má možnost uplatnění tzv. probační dohled, který je upraven z.č. 140/1961 Sb. (trestní zákon v platném znění) v § 26a jako pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Zákon uvádí, že dohled nad pachatelem provádí probační úředník. Účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, dále odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.

Dále zákon stanoví, že pachatel, kterému byl uložen dohled, je povinen:

- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě jeho probačního programu,
- dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny probačním úředníkem,
- informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování soudem uložených přiměřených omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Poruší-li pachatel, kterému byl uložen dohled, podmínky dohledu nebo uložená přiměřená omezení či povinnosti, informuje o tom probační úředník bez zbytečného odkladu předsedu senátu soudu, který dohled uložil.

V případě, že nestanoví předseda senátu jinak, zpracuje probační úředník nejméně jednou za šest měsíců zprávu, v které informuje předsedu senátu soudu, který dohled uložil, o průběhu výkonu dohledu nad pachatelem, o plnění přiměřených omezení a povinností a o jeho poměrech.

Pokud se týká mladistvých pachatelů, procesní postup trestního řízení upravuje z. č. 218/2003 Sb. (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), platný od 1.1.2004. Tento zákon upravuje v § 16 dohled probačního úředníka jako pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.

Účelem dohledu probačního úředníka je:

- sledování a kontrola chování mladistvého, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,
- odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.

Mladistvý, kterému byl uložen dohled probačního úředníka, je povinen

- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě programu jeho výkonu,
- dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny probačním úředníkem,
- informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených přiměřených omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,
- nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí.

Praktickou ukázkou postupu podle popsaného ustanovení trestního řádu dokladuje příloha č. 1, kdy v denním tisku Rovnost ze dne 13.3.2009 byl publikován konkrétní případ, který se stal na okrese Vyškov a jedná se o to, že vysokoškolský student fyzicky napadl faráře.

1.3 Podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179 g tr.ř. a násl.

Institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání je upraven trestním řádem v § 179g, § 179h. Tento institut je do facto obdoba podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. tr. řádu, kdy rozdíl je v tom, že tento institut se uplatňuje ve zkráceném přípravném řízení (§ 179a a násl. tr.ř.)

Státní zástupce tedy může místo podání návrhu na potrestání za podmínek uvedených v § 307 rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá. V tomto případě se v rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání stanoví zkušební doba na šest měsíců až jeden rok, tedy kratší, než je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání, jak již bylo uvedeno.

1.4 Narovnání podle ust. § 309 tr.ř. a násl.

Tento institut je u nás aplikován od 1.9.1995. Rozhodování o narovnání je upraveno v ustanoveních § 309 -314 tr. řádu. V tomto institutu vystupuje do popředí zájem na tom, aby sám pachatel důsledně odčinil všechny škodlivé následky způsobené poškozenému trestným činem, a tento zájem je preferován před zájmem na trestním postihu pachatele do takové míry, že dojde-li k náhradě újmy poškozeného, trestní stíhání obviněného se definitivně zastaví. Mimo toho jsou zde účinky trestní represe nahrazeny i povinností pachatele k dalšímu majetkovému plnění nad rámec způsobené škody, které má sloužit obecně prospěšným účelům a odškodnění obětí trestné činnosti. Narovnání je i významným prostředkem trestní prevence. Pachatel je zde vtažen do problémů poškozeného, aby si uvědomil rozsah, závažnost a dopad všech nepříznivých důsledků spáchaného trestného činu na poškozeného.

Tento institut se dá uplatit jak v rámci přípravného řízení ze strany státního zástupce, tak dále soudem, a to v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a to se souhlasem obviněného a poškozeného, kdy tedy může být rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, jestliže:

- obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
 - uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její nápravě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, a složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu (50 % z této částky připadne státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou zvláštním zákonem, 50 % částky připadne konkrétnímu adresátovi, kterého určil obviněný, což může být například mateřská školka, dům dětí a mládeže, nějaký ústav sociální péče a podobně),
- přičemž se takto postupuje, považuje-li se takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Stejně jako u postupu podle § 307 tr. ř. a násl. nebo § 179a tr.ř. a násl., přesto, že záznam je evidován v Rejstříku trestů, pokud si pachatel vyžádá výpis z tohoto

rejstříku, záznam není uveden. Pokud si vyžádá orgán činný v trestním řízení opis z rejstříku trestu dotyčné osoby, záznam tam bude uveden.

1.5 Odložení věci podle § 179c/2,f) tr.ř.

Pokud probíhá zkrácené přípravné řízení, státní zástupce podle tohoto ustanovení trestního řádu věc odloží, rozhodl-li o schválení narovnání, přičemž použije obdobně ustanovení § 309 a násl. tr.ř.

1.6 Odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb. a násl.

Dne 1.1.2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Odstoupení od trestního stíhání představuje zavedení nového odklonu v českém trestním právu procesním, který se užívá jen v postupu vůči mladistvým pachatelům. Užije se ho v případech méně závažných, pokud podezření ze spáchání provinění se jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným a mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků provinění.

Tento institut je upraven v § 70 a násl. zák. č. 218/2003 Sb. Mezi podmínky odstoupení od trestního stíhání tedy patří následující:

taxativní kritéria (§ 70 odst. 1):

jde o řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta,

chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého pachatele,

je třeba přihlídnout k stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého, a dále

a) trestní stíhání není účelné,

b) potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění,

demonstrativní kritéria (§ 70 odst. 3):

mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program,

byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo

mladistvému bylo vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

Odstoupit od trestního stíhání lze jak v přípravném řízení ze strany státního zástupce, tak v řízení ve stadiu před soudem ze strany soudu pro mládež. Pokud do tří dnů od oznámení rozhodnutí mladistvý pachatel prohlásí, že na projednání věci trvá, v řízení se dále pokračuje.

Dle mého názoru tento typ odklonu se zatím v aplikační praxi využívá minimálně.

1.7 Trestní statistika aplikace odklonů

Z dostupných materiálů Ministerstva spravedlnosti ČR a Statistické ročenky za rok 2006 Českého statistického úřadu je možno se vyjádřit k využívání narovnání a podmíněnému zastavení trestního stíhání užitých v minulosti. Pro účely této práce jsem si vybrala, jak je již zdůvodněno v úvodu diplomové práce, rok 2006, kdy k tomuto roku se váží následující informace:

Stíháno celkem osob:	82 193
z toho obžalováno:	70 477
podmíněně zastaveno :	7 387
schváleno narovnání.	38
Zkrácené přípravné řízení:	28 146
z toho podán návrh na potrestání:	27 403
odloženo (schváleno narovnání) - údaj nezjištěn, lze předpokládat, že takto rozhodnuto nebylo, či jen u minima věcí	
podmíněně odloženo	663.

2. Alternativní řešení trestních věcí

2.1 Alternativní tresty a opatření

Problematika alternativních trestů a alternativních opatření je jednou z klíčových témat modernizace trestní politiky. „Zavádění systému alternativních trestů do života je i po jejich právním zakotvení relativně dlouhodobým obtížným procesem, nepřinášejícím bezprostředně viditelné výsledky. Hlavními důvody, pro které je třeba usilovat o nahrazení trestu odnětí svobody jinými alternativami, je skutečnost, že tyto alternativy:

- nemají nevýhody trestu odnětí svobody,
- přinášejí podstatně nižší náklady na jejich výkon,
- při jejich uložení nejsou přetrhávány sociální vazby pachatele s prostředím, ve kterém žije,
- zohledňují osobnost jedince a jeho individuální vlastnosti
- napomáhají ke zrychlení trestního řízení“.³

Důležitou úlohu v této v oblasti alternativního řešení trestních věcí zastává právě probační a mediační služba, která pracuje s pachateli i poškozenými v trestním řízení. Mě osobně zaujala skutečnost, že v některých evropských státech (např. Anglie, Švédsko), se využívá zapojení dobrovolníků na výkonu alternativních opatření, což zatím v naší republice není. Dobrovolníci například rozvíjejí styky pachatele a jeho rodiny se společností, například radami či jinými formami pomoci. Každopádně toto podporuje myšlenku, že existuje ještě dost lidí, kteří věří v to, že ačkoliv někdo spáchal něco špatného, dá se napravit, a oni ho na této cestě rádi povedou. Zde bych se ráda odkázala na knihu slavného autora Bohumila Hrabala, který ve své literární prvotině PERLIČKA NA DNĚ zachycuje život z často odvrácené strany a v lidech z tzv. společenského dna nachází onu pověstnou perličku na dně a proniká tak k pravému, i když v hrubé skořápce ukrytému jádru lidí.

Pro dokreslení významu ukládání alternativních trestů chci uvést skutečnost, že náklady (bez sociálních dávek, příspěvků PO a kapitálových výdajů na jednoho vězně za rok 2006 činily dle Generálního ředitelství vězeňské služby ČR částku 318 377,16 Kč, na měsíc 26 531,43 Kč a na den 872,27 Kč. Průměrný denní počet vězněných osob za uvedený rok 2006 činil 19 124 osob.

2.2 Restorativní justice

Restorativní justice se zaměřuje nejen na pachatele a oběť, ale i na celou společnost, v níž pachatel žije. Pojem restorativní justice má původ v anglickém slově „restore“ , což v překladu znamená „obnovit, navrátit do původního stavu“. Tato se začala rozvíjet v polovině 80. let 20. století nejdříve v Kanadě a USA, dále se začala prosazovat v západní Evropě. Restorativní justici však předcházely tradice původních obyvatel Nového Zélandu, severní Kanady či africké zvykové právo.

³ Osmančík Otakar a spol. K problematice alternativních trestů a opatření (STUDIE). 1. vyd. Praha, Institut pro kriminologii a prevenci, 1996, str. č. 15

Filosofie restorativní justice : OBNOVENÍ + ODOVĚDNOST + OPĚTOVNÉ ZAPOJENÍ DO SPOLEČNOSTI.

„Nové pojetí restorativní justice přistupuje k trestnému činu zcela odlišně a vidí v něm především poškození jedné osoby jinou, nikoliv útok na stát (poškození veřejných zájmů). Soustřeďuje se proto na konflikt, který vznikl mezi obětí trestného činu a jeho pachatelem jako reakce na spáchaný trestný čin, resp. stíhaný trestný čin posuzuje jako projev určitého sociálního konfliktu mezi nimi.“⁴

Dle autora JUDr. Zdeňka Karabce, CSc. je restorativní justice založena na těchto základních principech:

- zločin nemá být považován za porušení společenského pořádku ani za překročení abstraktních právních a morálních pravidel, ale má být chápán především jako škoda, která byla způsobena obětí a jako hrozba pro bezpečnost společnosti,
- škodu způsobenou obětí je třeba chápat široce (újma materiální, fyzická, psychická, ztráta společenského postavení, narušení sociálních vazeb, osobního a rodinného života),
- reakce na zločin má přispět ke snížení (odstranění) škody a hrozby,
- hlavním účelem společenské reakce na spáchaný čin nemá být potrestání pachatele, ani jeho převýchova či odstrašení, ale vytvoření takových podmínek, aby mohly být úspěšně odstraněny následky trestného činu,
- tendence k zpřísnování trestní represe a ukládání přísnějších trestů je kontraproduktivní, zejména u mladistvých pachatelů,
- pachatel se má aktivně zapojit do procesu odškodnění oběti a mají mu přitom být zachována všechna práva jako ostatním občanům,
- pokud pachatel se nehodlá podílet na odstranění následků způsobené škody (újmy), je k tomu donucen soudem,
- státní orgány se mají v systému restorativní justice angažovat pouze tehdy, jestliže čistě vyjednávací postup mezi pachatelem a obětí nevede k cíli nebo pokud spáchaný trestný čin dosahuje takový stupeň závažnosti, že klasický trestní proces je nezbytný,
- oběť trestného činu nemůže být nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu a rozsahu kompenzace za způsobenou škodu.

⁴ Sotolář, Alexander a kol. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vyd. Praha, C. H. Beck, 2000, str. 9

Dále bych ve vztahu k restorativní justici chtěla uvést velmi výstižnou definici restorativní justice autora Howarda Zehra:

„Restorativní justice je proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkal. Restorativní justice usiluje o maximální možnou danou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky“.⁵

Mezi modely restorativní justice patří:

- konference mezi obětí a pachatelem
- rodinné skupinové konference (pocházejí z Nového Zélandu)
- kruhy (pocházejí z kanadských komunit, kde byly považovány za tzv. smírní kruhy – trestající a ozdravné),

nebo: - alternativní neboli odklonné programy (cílem je odklonit trestní řízení a vést je jiným způsobem),

- léčebné neboli terapeutické programy (cílem je především snaha vytvořit podmínky pro to, aby pachatel se zamyslel nad tím, co provedl a následky jeho jednání, aby na sebe vzal za své protiprávní jednání zodpovědnost, aby porozuměl tomu, co provedl a snažil se nějak rehabilitovat),
- programy po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (snahou je vést pachatele k odpovědnosti za protiprávní jednání, a současně ho i reintegrovat do společnosti).

Princip restorativní justice v rámci ČR je například uplatňován zejména u následujících institutů:

obecně prospěšné práce, peněžitý trest, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání.

Nutno na tomto místě o plánované rekodifikaci trestního zákoníku ČR. V důvodové zprávě se uvádí:

⁵ Žatecká Eva. Postavení a úkoly probační a mediační služby. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 2007, str. 18

„Nová kodifikace trestního zákoníku bude založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti. Kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe“.⁶

Cílem rekonstrukce trestního zákoníku by mělo být zejména:

- zajišťovat realizaci trestní politiky demokratické společnosti založené na principu humanismu, směřující k sociální reintegraci pachatelů a zajišťující přiměřenou satisfakci obětem trestných činů,
- prohloubení diferenciací a individualizace trestní odpovědnosti fyzických osob a právních následků této odpovědnosti,
- dosažení komplexní právní úpravy ochrany mládeže tím, že trestní právo mládeže bude provázáno s právní úpravou z dalších relevantních oblastí našeho právního řádu na základě vědeckých poznatků nejen z oblasti trestního práva a kriminologie, ale i pedagogiky, sociologie, pedopsychologie a pedopsychiatrie,
- změna celkové filosofie ukládání sankcí, v rámci níž by byl trest odnětí svobody chápán jako „ultima ratio“ a byl by kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí předpokládající širokou možnost využití alternativních sankcí k zajištění pozitivní motivace pachatele,
- dosažení srovnatelné úrovně s trestním právem moderního evropského standardu, při respektování mezinárodních závazků České republiky a požadavků vyplývajících z evropských integračních procesů.

Nově by měl být například zaveden trest „domácí vězení“. Kontrolu nad odsouzenými k tomuto trestu by měla provádět probační pracovníci. „Tento trest, který bude alternativou především k trestu odnětí svobody, by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele

⁶ www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc ze dne 29.11.2008

i možnostem jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim“.⁷

2.3 Alternativní trestání

Pokud hovoříme o alternativním trestání, laicky je možné si pod tímto pojmem představit náhradní řešení výkonu trestu odnětí svobody. Hovoříme-li v českém trestním právu o alternativách k potrestání trestem odnětí svobody, rozeznáváme:

- alternativy v oblasti trestního práva (hmotného i procesního),
- postupy směřující k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva (např. mediace).

Hmotněprávní alternativy: alternativní tresty a alternativy k potrestání.

Obecně je možno uvést, že mezi alternativní tresty patří všechny tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody, zejména tresty vykonávané ve společenství (trest obecně prospěšných prací a podmíněné odsouzení doplněné stanovenými přiměřenými povinnostmi nebo přiměřenými omezeními), tresty s probačními prvky (podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem), peněžitý trest (případně spojený s přiměřenými povinnostmi a přiměřenými omezeními), spíše výjimečně další tresty jako například trest zákazu činnosti nebo cizinci uložený trest vyhoštění.

Mezi hmotně právní alternativy k potrestání patří:

upuštění od potrestání,

podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.

Všechny uvedené alternativní tresty a alternativy k potrestání je možno kombinovat s ochrannými opatřeními (ochranné léčení, ochranná výchova u mladistvých).

„Prvořadým smyslem těchto opatření je specifická forma ochrany společnosti a obviněného, současně však s sebou nesou i určitá omezení v běžném způsobu života obviněného a proto je lze rovněž považovat za sankce svého druhu.“⁸

V rámci výkonu trestu odnětí svobody kromě toho můžeme mluvit o alternativách k jeho výkonu ve věznici, kam patří:

podmíněné propuštění z výkonu trestu (s dohledem nebo bez něj),

⁷ www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc ze dne 29.11.2008

⁸ Sotolář Alexander a kol. Právní rámec alternativního řešení trestních věcí, díl první. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001, str. 501

ponechání podmíněně odsouzeného na svobodě za současného vyslovení dohledu nad ním v situaci, kdy zavinil příčinu k nařízení výkonu trestu.

Procesními alternativami trestního řízení jsou odklony v trestním řízení (podmíněně zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. tr.ř., podmíněně odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř., narovnání podle § 309 a násl. tr.ř., odložení věci podle § 179c/2f tr.ř., vydání trestního příkazu podle § 314e a násl. tr.ř., odstoupení od trestního stíhání podle § 70 a násl. zák. č. 218/2003 Sb.).

Mezi postupy směřující k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva patří zejména mediace, o které se blíže zmíním v kapitole č. 3.

2.4 Uložení přiměřených omezení a povinností, dohled nad pachateli

Dle platného trestního zákona v ČR v případě, že soud shledá důvody pro upuštění od potrestání dle § 24 zák. č. 140/1961 Sb. (pachatel spáchal trestný čin menší nebezpečnosti pro společnost, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, a jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem postačí k jeho nápravě), může rozhodnout i o dohledu nad touto osobou a může mu také současně uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Taktéž by mu měl také uložit, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil (§ 26 odst. 3 zák. č. 140/1961 Sb.).

2.4.1 Přiměřená omezení a povinnosti

Podle § 26 odst. 4 zák. č. 140/1961 Sb. mezi přiměřená omezení nebo povinnosti patří zejména:

- a) podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace,
- b) podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy,
- c) podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona,
- d) podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,
- e) zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,

f) zdržet se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek.

Jedná-li se o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle uvedených přiměřených omezení nebo povinností, také některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za podmínek stanovených pro mladistvé pachatele. Mezi výchovná opatření dle tohoto zákona patří:

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou.

Tato výchovná opatření je možné nařídit jen se souhlasem mladistvého pachatele a do pravomocného skončení věci. I když tento souhlas mladistvý pachatel udělí, může ho vždy vzít zpět, čímž výkon výchovného opatření končí.

2.4.2 Dohled

Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Dohled nad pachatelem provádí probační úředník.

Účelem dohledu je

- a) sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,
- b) odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.

Pachatel, kterému byl uložen dohled, je povinen

- a) spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě jeho probačního programu,
- b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny probačním úředníkem,

c) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování soudem uložených přiměřených omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,

d) umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Pokud pachatel poruší podmínky dohledu nebo přiměřená omezení či povinnosti, informuje o tom probační úředník soud. Pokud není stanoveno jinak, zpracuje probační úředník nejméně jednou za šest měsíců zprávu, v které informuje předsedu senátu soudu, který dohled uložil, o průběhu výkonu dohledu nad pachatelem, o plnění přiměřených omezení a povinností a o jeho poměrech.

Dohled může být uložen i pachateli, který byl odsouzen k trestu podmíněně odsouzení s dohledem (§ 60 zák. č. zák. č. 140/1961 Sb.).

2.5 Alternativní postupy vůči mladistvým pachatelům

„Co nejméně trestati, co nejvíce vychovávatí a je-li nutné trestati, pak i trestem vychovávatí a polepšovatí“.⁹ Tato věta vyjadřuje duch prvního československého zákona o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931. Tento zákon vycházel ze zásady, že stát má ohledně mladistvých provinilců ve věku od dovršení čtrnácti let do dovršení osmnácti let jiné úkoly než ohledně dospělých pachatelů. Dominantní úlohu zde sehrála výchova společně se snahou ochránit mladistvého před všemi škodlivými vlivy, které by mohly ohrozit jeho další vývoj.

Devastační účinky klasického věznění na osobní vývoj zejména mladistvých pachatelů jsou všeobecně známy. V publikaci *Práce s rizikovou mládeží – projekt LATA a další alternativy věznění* se autor PhDr. Oldřich Matoušek a spol. zabývá příčinami kriminality mládeže, navazování kontaktů s mladými lidmi coby pachateli trestné činnosti, narovnáním mezi pachatelem a obětí, kasuistikami konkrétních případů a sociální prací. Seznamuje čtenáře s projektem LATA, jedním z prvních projektů práce s rizikovou mládeží v naší republice, který je založen na principu vytváření párů dobrovolní a klient. Do tohoto projektu nebyli zahrnuti pachatelé závažných násilných trestných činů. Dobrovolníkům nikdo nepředepisoval, co mají s klientem dělat. Tito se zavázali k tomu, že spolu budou trávit určitou dobu čas společně. Ještě pro doplnění nutno uvést, že slovo *lata* je zkratkou slov *laskavá*

⁹ Časopis Státní zastupitelství č. 4/2003, str. 2

alternativa pro adolescenty. Programy LATA fungují dosud – informace k nim lze najít na jejich webových stránkách www.lata.cz.

Postup vůči mladistvým a nezletilým pachatelům je v českém právním řádu upraven speciální normou – zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, účinný od 1.1.2004. (dále zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Jak již vyplývá z této práce, odklony ve vztahu vůči mladistvým pachatelům hrají výraznou roli. Přijetí tohoto zákona předcházelo složitý legislativní proces. Kriminalita mládeže je považována za společensky nežádoucí jev a proto je důležitý výběr vhodného způsobu zacházení s mladistvými pachateli, neboť právě tento přístup ze strany společnosti může pozitivně ovlivnit celkový psychosociální vývoj mladistvých. K mladistvým je přistupováno jako k dosud nevyzrálým dospívajícím jedincům s vyvíjející se hodnotovou stupnicí, kdy vhodným zacházením je možné ovlivnit či změnit jeho chování, postoje a životný styl. Věková specifika dospívajících vyžadují natolik odlišný přístup orgánů činných v trestním řízení včetně maximálního využívání alternativ trestů odnětí svobody a zapojení probačních úředníků do řešení věcí. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vychází z toho, že při jednání s mladistvým se musí přihlídnout k jeho věku a duševní vyspělosti a postupovat tak, aby nedošlo k narušení jeho psychické a sociální rovnováhy a jeho další vývoj byl co nejméně ohrožen.

Nově začaly fungovat specializované soudy pro mládež. Orgány činné v trestním řízení vytvořily ve svých řadách specialisty na mládež, kteří byli řádně proškolení.

Řízení v trestních věcech mladistvých má svá specifika, a to zejména:

- s ohledem na nedostatečnou schopnost mladistvého se náležitě hájit je řádně uplatňován princip nutné obhajoby, kdy mladistvý pachatel musí mít obhájce již od okamžiku, kdy je proti němu postupováno dle uvedeného zákona o mladistvých pachatelích, což je rozdílné od předešlé platné právní úpravy, kdy důvody nutné obhajoby u mladistvého nastaly až okamžikem zahájení jeho trestního stíhání, tedy až se dostal do pozice obviněného,
- uplatnění ochrany a soukromí osobnosti mladistvého pachatele, kdy je upřednostněno utajení informací týkajících se provinění spáchaného mladistvým pachatelem před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti trestního řízení, a do doby, než je trestní stíhání pravomocně skončeno, mohou orgány činné podle tohoto zákona zveřejňovat jen takové

informace o řízení vedeném proti mladistvému, kterými nebude ohroženo dosažení účelu trestního řízení a které neodporují požadavku ochrany osobnosti mladistvého a osobních údajů,

- spolupráce orgánů činných v trestním řízení s orgány sociálně právní ochrany mládeže a probační a mediační službou, nebo je třeba dbát toho, aby vyšetřování, projednávání i rozhodování těchto věcí bylo svěřováno osobám, jejich znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu trestního řízení,
- je třeba vycházet z toho, že při řešení těchto věcí se musí přihlídnout k věku pachatelů včetně jejich duševní vyspělosti a postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a aby nebyl ohrožen jejich další vývoj, resp. aby bylo maximálně sníženo riziko jejich stigmatizace,
- vést řízení tak, aby splnilo výchovný účel a aby působilo i k předcházení další trestné činnosti,
- každou trestní věc posuzovat z individuálního hlediska, se zřetelem na okolnosti spáchaného provinění, osobnost pachatele, potřeby poškozeného, snažit se obnovit narušené sociální a právní vztahy,
- v maximální míře ze strany státních zástupců a soudců využívat odklonů v trestním řízení,
- vazební řízení by mělo být vůči mladistvému pachateli uplatňováno zcela výjimečně.

Mladistvému lze uložit podle zák. č. 218/2003 Sb. pouze tato opatření:

a) **výchovná opatření** (pouze se souhlasem mladistvého, kdy tento souhlas mladistvý pachatel může vzít kdykoliv zpět):

- dohled probačního úředníka
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

b) **ochranná opatření** (jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými) :

- ochranné léčení
- zabránění věci
- ochranná výchova

c) **trestní opatření** (musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého

a jeho výkonem nesmí být ponížena lidská důstojnost) :

- obecně prospěšné práce
- peněžité opatření
- peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- vyhoštění
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné.

Jak z uvedeného vyplývá, vůči mladistvým pachatelům je velmi důležité využívat alternativních způsobů řešení trestních věcí. Dle mého názoru a na základě mé dosavadní praxe mohu uvést, že nejčastěji se u mladistvých pachatelů využívá institutu podmíněného zastavení trestního řízení podle § 307 a násl. tr.ř.

3. Probační a mediační služba ČR (dále PMS ČR)

3.1 Vznik PMS ČR

V ČR Probační a mediační služba (dále PMS) vznikla na základě zák. č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti od 1.1. 2001.

PMS je podřízena Ministerstvu spravedlnosti ČR. V jejím čele stojí ředitel PMS, dále pod ředitelství PMS spadají jednotlivá samostatná střediska, která se řídí příslušností soudu, případně v přípravném řízení příslušností státních zástupce. Celkem v ČR k datu 16.2.2009 je evidováno 78 středisek.

Zákon stanoví, jaké vzdělání má mít probační úředníci a probační asistenti. Pokud se týká probačního úředníka, je vyžadováno vysokoškolské magisterské vzdělání v oblasti společenskovední, na asistenta je postačující středoškolské vzdělání, opět stejného zaměření jako u probačního úředníka.

Ačkoliv PMS ČR funguje již 9. rokem, nepronikla dosud činnost PMS ve všeobecnou známost.

3.2 Poslání a cíle PMS ČR

Hlavním úkolem je provádět úkony probace a mediace. Slovo probace pochází z latinského slova *probere*, v překladu zkoušeti, ověřovati. Slovo mediace má také původ v latinském jazyce *medius*, *median*, v překladu znamená střed, prostřední.

Podle uvedeného zákona se probací rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“¹⁰

Mediace je zákonem vymezena jako „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením“.¹¹

PMS navazuje na koncept tzv. obnovující, nebo-li restorativní justice, o které již bylo zmíněno. „Posláním probační a mediační služby je přispívat k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin. Za tím účelem provádí PMS probaci a mediaci, podílí se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání PMS je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti“¹²

Mezi základní cíle PMS spadá zejména integrace obviněného do společnosti, obnovení jeho sociálních vazeb a respektování právních norem společnosti. Dále participace poškozeného, jeho účast v procesu náhrady škody. Dochází tak k posílení

¹⁰ § 2 odst. 1 zák. č. 257/2000 Sb. o PMS, ÚZ č. 580, str. 374

¹¹ § 2 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb. o PMS, ÚZ č. 580, str. 374

¹² Doubravová Dagmar a kol.. Příručka pro probaci a mediaci. 1. vyd. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001, str. 1 D1

jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém. Dalším cílem PMS je také ochrana společnosti. Účinné vyřešení konfliktních vztahů alternativním způsobem může dosáhnout většího účelu trestu než uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a může také preventivně působit na pachatele trestné činnosti.

3.3 Činnosti PMS ČR

Podle zákona o probační a mediační službě tato vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.

Probační a mediační činnost zejména spočívá v:

- obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí,
- vytváření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání, zejm. projednání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody, nebo dohody narovnání, příp. podmínek pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody,
- vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem,
- vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy byl dohled uložen, ve sledování a kontrole obviněného v průběhu zkušební doby, v kontrole výkonu dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací, ve sledování výkonu ochranných opatření.
- ve sledování a kontrole chování odsouzeného v průběhu zkušební doby v případech, kdy bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody,
- pomáhá při odstraňování následků trestného činu poškozeným a dalším osobám dotčených trestným činem,

- zvláštní péči věnuje mladistvým obviněným a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, přispívá k ochraně práv osob poškozených trestnou činností a ke koordinaci sociálních a terapeutických programů práce s obviněnými, zejm. jde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek,
- podílí se na prevenci trestné činnosti,
- provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech v oblasti mediace i bez takového pokynu, zejm. z podnětu obviněného a poškozeného (bezplatně), v těchto případech o tom neprodleně informuje příslušný orgán činný v trestním řízení, který může rozhodnout, že věc se k mediaci nepředává a mediace proto dále prováděna nebude,
- v souvislosti s úkony probace a mediace si opatřovat informace a poznatky k osobě obviněného nebo stanoviscích poškozeného významných pro rozhodnutí soudu či státního zástupce,
- je-li to účelné, postupuje v součinnosti s orgány sociálního zabezpečení, školami a školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními, registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, zájmovými sdruženími občanů, nadacemi a dalšími institucemi sledujícími humanitární cíle a v případě potřeby tuto součinnost koordinuje z hlediska využití probace a mediace v trestním řízení,
- úzce spolupracuje s orgány, kterým podle zvláštního zákona přísluší výkon sociálně-právní ochrany dětí a poskytování sociální péče občanům společensky nepřízpůsobeným,
- pokud je třeba, obracet se na státní orgány a právnické i fyzické osoby s dožádáním o sdělení potřebných údajů, a pokud není jejich žádosti vyhověno, aniž by k tomu byl řádný důvod, předloží tuto záležitost předsedovi senátu a v přípravném řízení státnímu zástupci k dalšímu opatření,
- ve věcech, kde je vazební řízení, či pokud je vedeno trestní řízení proti pachateli, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo nachází-li se ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody spolupachatel či poškozený, postupují při výkonu své působnosti v součinnosti s Vězeňskou službou a justiční stráží ČR,
- navštěvuje obviněné ve vazbě, jen v případě, pokud je obviněný vzat do vazby z důvodu § 67 odst. 1 písm. b) tr.ř., takto může učinit pouze se souhlasem předsedy senátu či státního zástupce.

3.4 Práva a povinnosti pracovníků probační a mediační služby

Úředník PMS je povinen při výkonu své funkce se řídit zákony, jinými právními předpisy a pokyny předsedy senátu nebo samosoudce a v přípravném řízení státního zástupce, které však nesmí směřovat ke způsobu a výsledku prováděné mediace. Přitom musí postupovat odpovědně, respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by mohlo vést ke zmaření účelu trestního řízení nebo vzbuzovalo pochybnosti o jeho objektivitě a nestrannosti.

Dále je oprávněn zjišťovat stanovisko obviněného k podmíněnému zastavení trestního stíhání, k uložení trestu obecně prospěšných prací nebo k uložení jiného trestu nespojeného s odnětím svobody, a pokud jde o schválení narovnání, zjišťovat stanovisko obviněného i poškozeného.

Poruší-li obviněný podmínky, omezení či povinnosti stanovené mu v rámci dohledu, nebo omezení či povinnosti uložené mu v rámci některého trestu nespojeného s odnětím svobody, podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného propuštění prováděného úředníkem PMS, informuje o tom úředník předsedu senátu nebo samosoudce, v přípravném řízení státního zástupce. Při méně závažném porušení stanovených podmínek, omezení či povinností může upozornit obviněného na zjištěné nedostatky a upozornit ho, že v případě opakování nebo závažnějšího porušení stanovených podmínek, omezení či povinností bude o tomto informovat předsedu senátu, samosoudce nebo státního zástupce.

3.5 Osobnost pracovníka probační a mediační služby

U pracovníka probační a mediační služby lze předpokládat obdobné kompetence, jako je tomu u sociálního pedagoga. Tak jak zmiňuje prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc. ve své publikaci Sociální pedagogika určené pro studenty IMS Brno, měl by tento pracovník mít vědomosti širšího společensko-vědního základu (obecná pedagogika, psychologie, sociologie, filozofie), vědomosti z oblasti práva, práce. Dále by vědomostní výbava měla zahrnovat speciální poznatky – například z oborů sociální pedagogika, pedagogika volného času, metody sociálně výchovné práce, teorie komunikace. Tato osoba by měla také mít znalosti z oblasti managementu, personalistiky.

U tohoto pracovníka je také velmi důležitá dovednost v oblasti sociální komunikace a samozřejmě v oblasti asertivního řešení problémů.

Osobnost jako taková by měla být psychicky odolná, vzbuzující respekt a autoritu, také příjemná a vstřícná vůči lidem, respektive klientům, navozující u nich pocit důvěry.

3.6 Specifický přístup pracovníků probační a mediační služby k mladistvým a nezletilým pachatelům

Pracovníci probační a mediační služby vykonávají podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže probační dohled, který může být mladistvým pachatelům uložen coby jedno z výchovných opatření. Výchovná opatření obecně lze uložit nejdéle na dobu stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření a pokud jsou ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let. Jak již bylo v této práci zmíněno, výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit v průběhu přípravného řízení trestního jen se souhlasem mladistvého.

Probační dohled má působit na mladistvého preventivně tak, aby se páčání trestné činnosti již neopakovalo a aby mladistvý v budoucnosti vedl řádný život. Současně sledováním a kontrolou mladistvého by měla být zajištěna ochrana společnosti.

Dohledem probačního úředníka se rozumí pravidelné sledování mladistvého pachatele v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení, pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.

Mladistvý, kterému byl uložen dohled probačního úředníka, je povinen s ním spolupracovat způsobem, který mu probační úředník stanoví, dostavovat se k němu ve stanovených lhůtách, informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených přiměřených omezení či povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu, určených probačním úředníkem, a v neposlední řadě nebránit probačnímu úředníkovu vstupu do obydlí.

Dále mezi výchovná opatření uložená mladistvému pachateli dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže patří uložení absolvování probačního programu. „Probační programem se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu

se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu probačních programů vedeného Ministerstvem spravedlnosti“.¹³ Soud pro mládež nebo státní zástupce může mladistvému uložit povinnost podrobit se probačnímu programu jestli-že :

- je vhodný s ohledem na potřeby mladistvého a zájmy společnosti,
- je mladistvému poskytnuta dostatečná možnost seznámit se s obsahem probačního programu a
- mladistvý sám souhlasí se svou účastí na něm.

Pokud si mladistvý podmínky probačního programu neplní, a to závažným způsobem nebo opakovaně, informuje o tomto probační úředník toho, kdo tento program uložil. V případě méně závažného porušení může probační úředník udělit mladistvému výstrahu, a to však nejvýše dvě v průběhu jednoho roku.

3.7 Probační programy v ČR v r. 2009

Na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR jsem zjistila, že k datu 4.2.2009 je zaevidováno celkem 23 probačních programů, které jsou zaměřené zejména na mladistvé pachatele. Jedná se o následující probační programy:

1. Probační program Šance

Poskytovatel: Farní sbor slezské církve evangelické A .V. v Třinci, Frýdecká 136, 739 61 Třinec.

Posláním programu je účinně pomoci mladým lidem, kteří se dostali do problémů se zákonem, umožnit mladistvým vykonat alternativní trest. Program se snaží reagovat na problémy mladých lidí v otázce hodnot a stylu života, řeší problémy s absencí pracovních návyků, schopností dodržovat pravidla, schopností trávit aktivně a smysluplně volný čas. Cílem programu je posílení a podpora pozitivních zdrojů mladistvých obviněných. Dílčí cíle programu: rozvíjet sociální dovednosti, kompetence, rozvíjet komunikační dovednosti a schopnost řešit konflikty, rozvíjet pracovní

¹³ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 1. vyd. Praha: C.H.BECK, 2004, příloha k prvnímu vydání publikace Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – komentář, str. 11-12.

dovednosti a pracovní návyky, pomoci klientům vnitřně se vypořádat s důsledky spáchané trestné činnosti a pomoci najít novou cestu k odpovědnému životu.

2. Cesta bez mříží

Poskytovatel: Dům křesťanské pomoci – Bethel, Pražská 992/14, 412 01 Litoměřice.

Tento program přispívá k posílení sociálních dovedností mladistvého, k jeho osobnostnímu rozvoji, je zaměřen na charakter a na morální cítění, učení se řešení, zvládnutí aktuálních životních situací, zlepšení orientace mladistvého v sociálním okolí a posílení schopností smysluplně trávit volný čas. Program tvoří jednotlivé kurzy s tématy jako jsou: prevence psychopatologických jevů, sociální dovednosti, profesionální orientace a uplatnění se, právní povědomí, finanční hospodaření, partnerství - rodičovství - sexualita, sebeobslužné dovednosti, práce na PC.

3. Sebeúcta – Řekni to přímo

Poskytovatel: o.s. Člověk člověku, Legerova 20, 120 00 Praha

Program je zaměřen na vytvoření dovedností přímé komunikace, výcvik probíhá prostřednictvím tělesných zážitků, kdy se mladistvý učí vnímat, rozumět a respektovat signály svého těla. Program je zaměřen na posílení sebeúcty klienta, na posílení vlastní zodpovědnosti.

4. Jinou cestou

Sdružení Podané ruce, Francouzská 36, 602 00 Brno.

Program je určen klientům, jejichž trestná činnost je spojena s užíváním návykových látek (případně kombinace s gamblerským a alkoholem) a kteří jsou stíháni podle zákona 218/200 Sb. - a jejich rodinným příslušníkům, blízkým osobám (s pobytem v Brně a okolí). Cílem je zprostředkování přístupu k takovým formám vztahů, které jim vytvoří vhodné prostředí pro změnu svého rizikového chování - zvyšování motivace klientů ke změně, pomoc v utváření představy o budoucím, méně rizikovém životním stylu.

5. Učební program mladiství

Poskytovatel: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Sokolská 26, 120 00 Praha 2.

Program pracuje kognitivně behaviorální metodou, která zahrnuje práci mladistvých ve skupině, při které je využívána řízená diskuse, zprostředkování nových informací, přímá

aktivita klientů, písemné projevy klientů, nácvik nové strategie chování. Program je doplňován i individuálními způsoby práce s mladistvými.

6. Mentor

Poskytovatel: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Sokolská 26, 120 00 Praha 2.

Program je nabízen jako individuální práce vyškolené osoby "mentora" za účelem jeho práce s mladistvým, jenž se hlásí k romskému etniku, kterému byl uložen alternativní trest obecně prospěšných prací nebo dohled v rámci podmíněného odsouzení (popřípadě podmíněného propuštění). Vyškolený mentor prostřednictvím individuálního osobního kontaktu motivuje klienta k převzetí odpovědnosti a k nalezení zdrojů k vyřešení vzniklé situace. Mentor posiluje pracovní návyky klienta, rozvíjí jeho sociální dovednosti a rovněž komunikační dovednosti pro řešení konfliktů, usiluje o zlepšení vztahů klienta s okolím. Mentor musí před svou prací s klientem absolvovat vzdělávací kurz v rozsahu 100 hodin a během své práce s klientem je pod pravidelnou supervizí.

7. Probační program pro mladistvé v konfliktu se zákonem, který má souvislost s užíváním návykových látek

Poskytovatel: Renarkon, o.p.s., Ostrava, Na Příkopě 3210, 738 01 Frýdek-Místek.

Cílovou skupinou jsou mladiství ve věku 15 - 18 let, kteří jsou ohroženi návykovými látkami, nebo pro uživatele návykových látek, zejména pak marihuany. Cílem je působení na mladistvé, jejichž provinění je spojeno s užíváním návykových látek a kteří jsou stíháni za protiprávní jednání dle zákona č.218/2003 Sb. Program je zaměřen na vzdělávání v oblasti drogové problematiky a řešení problémů a příčin souvisejících s užíváním návykových látek, zvyšování právního povědomí v této oblasti, podporu, motivaci ke změně dosavadního chování a protiprávního jednání, a také na obnovení, zlepšení rodinných a osobních vztahů, došlo-li k jejich narušení. Jsou poskytovány: informační servis, individuální poradenství, motivační trénink a krizová intervence.

8. Probační skupina

Poskytovatel: Diagnostický ústav, Dětský domov, Středisko výchovné péče, ZŠ a školní jídelna, Dobřichovice, Pražská 151, 252 29 Dobřichovice

Program je zaměřen na neschopnost klientů zvládat zátěžové situace sociálně adekvátním způsobem, tj. minimálně vyhnout se jednání, které je v rozporu se zákonem. Tato neschopnost může být způsobena nedostatky výchovnými, celkovým laděním

osobnosti, rodinným i širším sociokulturním zázemím klienta. Posláním programu je intervenovat do determinant, u kterých je o možné (výchovní styl v rodině, škole)

a pomoci klientům zvládat další okolnosti negativně ovlivňující jejich chování. Cílem je klient zvládající zátěžové situace sociálně přijatelným způsobem. Program je určen pro mladistvé klienty, kteří mají stanovený dohled probačního pracovníka, či jim byla účast v probačním programu navržena soudem podle zákona č. 218/2003. Důležitou podmínkou je souhlas a zájem klienta spolupracovat. Nevhodnými klienty pro skupinu jsou klienti s aktuální drogovou závislostí.

9. Probační program Právo volby

Poskytovatel: Arkáda – sociálně psychologické centrum, o.s., Husovo nám. 2/24, 397 01 Písek.

Program je nabízen jako možnost realizace výkonu soudního rozhodnutí (podmíněné odsouzení s dohledem, výchovné opatření - probační program) nebo jako součást výchovného opatření – dohled probačního úředníka. Cílem probačního programu je rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého podporující jeho vhodné zařazení ve společnosti a tím snížení sociální exkluze. Konkrétně se jedná o rozvoj komunikačních dovedností, větší schopnost uplatnit se na trhu práce, sebepoznání, řešení krizových situací a posílení sociálních dovedností a kompetencí. V programu je také vyčleněn blok s názvem "Bezpečné chování v silničním provozu".

10. Právo pro každý den

Poskytovatel: PARTNERS CZECH, o.p.s., Lomená 515/9, 162 00 Praha 6.

Program je založen na skupinové práci, během které jsou využívány metody interaktivní výuky, které podporují efektivní učební strategii zároveň rozvíjí sociální dovednosti, dovednosti efektivní komunikace, schopnosti řešení konfliktů a schopnosti spolupráce s ostatními ve skupině. Lektoři (právník a metodik) využívají lekce z učebnice "Právo pro každého", jež byla doporučena jako učební materiál pro ZŠ a SŠ. Lekce jsou zaměřeny na právo rodinné, občanské, pracovní a trestní. Program je rozdělen do jednotlivých hodinových lekcí, které jsou doplněny cvičeními a nácviky modelových situací.

11. Probační program rozvoje sociálně psychologických dovedností

Poskytovatel: Mgr. Pavel Pokorný, Olomouc, Starodružiníků 7, 772 00 Olomouc.

Program pro mladistvé a mladé dospělé rozvíjí sociálně psychologické dovednosti klienta, snaží se o dosažení změny chování klienta prostřednictvím individuální a skupinové terapie, věnuje se nácviku komunikačních dovedností, zvládnání agresivity, konstruktivnímu řešení konfliktů, rozvoji sebepoznání, získání náhledu klienta na jeho silné a slabé stránky, působí ke změně kvality života, přijetí odpovědnosti za své chování, odstranění nevhodných návyků.

12. Program resocializace mladých obviněných nebo odsouzených

Poskytovatel: REP, o.s., Chvalčovice 25, 463 42 Bílá

Program (pro klienty ve věku 15 - 18 let) probíhá individuální a skupinovou formou. Je zaměřen na: mapování rodiny, hledání klientových slabých a silných stránek, definování potřeb a motivace ke změně chování. Posiluje pozitivní zdroje mladistvých obviněných úpravou rodinně - výchovného zázemí a také rodinnými konzultacemi.

13. Začínám znovu

Poskytovatel: Farní charita Rumburk, Dobrovského nám. 379/ 11 408 01 Rumburk.

Posláním probačního programu je pomáhat dětem a mladistvým v jejich tíživé životní situaci, se snahou začlenit je opět do společnosti. Program se zaměřuje na řešení sociálně patologických jevů dětí a mládeže - např. závislost na drogách, prostituce, gamblerství. Cílovou skupinou jsou děti od 12 do 15 let a mladiství od 15 do 26 let. Cílem programu je naučit cílovou skupinu pracovním aktivitám a pracovním návykům., nabídnout jim smysluplné využití volného času, působit na ně výchovně-vzdělávacími metodami, učit je zodpovědnosti, aktivizovat je, učit jej sociálním dovednostem, naučit je řešit konflikty a komunikačním dovednostem a poskytovat jim poradenské služby.

14. Šance 06

Poskytovatel: WHITE LIGHT I., o.s., Drážďanská 106, 400 07 Ústí nad Labem.

Program usiluje o intenzivní resocializaci osob v konfliktu se zákonem (věk 15 - 30 let). Smyslem programu je umožnit klientovi zlepšit nebo rozšířit jeho kompetence tak, aby dokázal žít v souladu se zákonem a společenskými pravidly. Program je zaměřen na rizikové faktory: emoční nestabilita, agresivita, rigidita, závislosti, nízké rozumové schopnosti. Program nabízí rekvalifikační kurzy i jejich zprostředkování, služby podporovaného zaměstnávání, pomoc při získání a udržení si zaměstnání, práci s rodinnými příslušníky klienta, aktivačně motivační program zaměřený na zlepšení nebo

získání sociálních dovedností, pracuje (individuálně i skupinově) s tématy: sebehodnocení, hierarchie hodnot, způsoby rozhodování, plánování, orientace v mezilidských vztazích, způsoby řešení náročných životních situací, volný čas.

15. Probační program Přechodné zaměstnání

Poskytovatel: SKP Centrum, o.s., Bělehradská 513, 530 09 Pardubice.

Posláním tohoto programu je nalezení uplatnění a seberealizace, získání náhledu na trestný čin, posílení sociálních dovedností, získání pracovních návyků, posílení komunikačních dovedností mladistvých provinilců. Je poskytováno psychologické a sociální poradenství, konzultace s rodinnými příslušníky, pracovní terapie, PC kurzy. Cílem programu je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti, zamezení delikvence. Program je určen lidem 15 - 18 let, kteří jsou ohroženi delikvencí, případně sociálním handicapem.

16. Probační program Auritus

Poskytovatel: Farní charita Tábor, Auritus – centrum pro lidi ohrožené drogou, Klokotská 114, 390 01 Tábor.

Program se věnuje rizikovým faktorům v chování mladistvých - pracuje s problémem zneužívání omamných a psychotropních látek, usiluje o zvýšení povědomí o rizicích spojených se zneužíváním OPL, vede klienta k nalezení vhodné formy trávení volného času, eliminaci záškoláctví a nezákonných forem chování, rozvíjí sociální dovednosti a usiluje o nápravu problematických vztahů s poškozeným. Cílovou skupinou jsou mladiství od 15 do 18 let, kteří mají problémy se zneužitím OPL, není však nezbytné, aby provinění, kterých se dopustili, přímo souvisela se zneužíváním OPL.

17. Probační program KC Krok

Poskytovatel: Proxima sociale, o.s., Komunitní centrum Krok, Praha, Rakovského 3138, 143 00 Praha 12.

Program určený klientům ve věku 15 - 26 let motivuje k odpovědnosti za vlastní jednání, usiluje o kontrolu každodenních povinností a činností klienta, o vytvoření pravidelného režimu, nabízí trénink sociálních a komunikačních dovedností, posiluje klientovy pozitivní rodinné vazby, rozvíjí nekriminální vzorce chování, vede klienty k sebezpoznání a akceptaci společenských pravidel a norem, posiluje klientovy pracovní návyky.

18. Začít znovu

Poskytovatel: Spirála o.s, K chatám 22, 403 40 Ústí nad Labem.

Program se zaměřuje na motivaci pachatele k převzetí odpovědnosti za trestný čin, vede ho k eliminaci následků jeho chování, posiluje jeho sociální dovednosti a schopnost zvládat zátěžové situace, zdůrazňuje jeho povinnost akceptovat společenské normy, rozvíjí zdravé vzorce chování, snaží se o snížení napětí a agresivity, rozvíjí pozitivní mezilidské vztahy klienta a jeho schopnost smysluplně trávit volný čas. Poskytuje individuální i skupinovou psychoterapii, je určen klientům ve věku 15 - 26 let.

19. Probační program Most

Poskytovatel: Diecézní charita Brno, Oblastní charita Třebíč, Leopolda Pokorného 15, 674 01 Třebíč.

Program je specificky zaměřen na mladistvé-experimentátory nebo uživatele omamných a psychotropních látek včetně alkoholu a léků. Program rozvíjí sociální dovednosti klienta a vede ho ke zvládnutí běžného způsobu života bez drogy, zaměřuje se na prevenci relapsu, sociální stabilizaci, rozvoj pracovních návyků, posílení pozitivních rodinných a partnerských vztahů.

20. Probační resocializační program Krok za krokem

Poskytovatel: Občanské sdružení Krok – Agentura pro občany, Kyjov, Komenského 2124, 697 01 Kyjov.

Program je určen klientům ve věku 15 - 18 a 18 - 26 let.

Rozvíjí sociální dovednosti klienta, posiluje jeho schopnost přijímat společenská pravidla a normy, zaměřuje se na řešení konfliktů, podporuje sebepoznání klienta, vede ho k převzetí odpovědnosti za své chování, rozvíjí pracovní návyky a dovednosti, umožňuje rekvalifikaci a vzdělávání.

21. Krok za krokem

Poskytovatel: Armáda spásy v ČR, o.s., Opava, Nákladní 24, 746 01 Opava.

Program je určen pro klienty s problémy se získáním a udržením si zaměstnání, pro klienty bez zkušenosti s vedením domácnosti a hospodařením s penězi a také pro klienty s komunikačními potížemi, sociálními fobiemi. Program je proto rozdělen do tří oblastí, v kterých je možno pracovat s ohledem na situaci a sociální potřeby klienta (ztráta

zaměstnání a motivace k práci, hospodaření s penězi a vedení domácnosti, trénink komunikativních dovedností.)

22. Šance ve středu

Poskytovatel: Střed, o.s. Třebíč, Mládežnická 229, 674 01 Třebíč.

Probační program je zaměřen na mladistvé (15 - 18 let) pachatele trestné činnosti žijící v Třebíči a okolí.

Do tohoto programu mají být přijímáni pachatelé méně závažné trestné činnosti (vandalismus, majetková trestná činnost - poškozování cizí věci, neoprávněné užívání cizí věci, krádež). Probační program zahrnuje výkon obecně prospěšných činností a prací, jehož cílem je, aby se mladiství do budoucna vyhnuli chování, které by bylo v rozporu se zákonem. Cílem programu je podporovat uvědomění si dosahu vlastní trestné činnosti, zvyšování odpovědnosti a samostatnosti, osvojení a rozvoj pracovních návyků a dovedností a posilování schopnosti sebeovládání

23. Nová šance

Poskytovatel: Armáda spásy v ČR, o.s., Opava, Nákladní 24, 746 01 Opava.

Program je určen pro mladistvé, u kterých soud pro mládež po právní moci rozhodnutí o uložení peněžitého opatření rozhodne po vyjádření mladistvého, že jeho zaplacení nebo nevykonaný zbytek bude nahrazen tím, že odsouzený vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu pro tento účel zřízeného. Součástí programu je absolvování psychologického poradenství. Program je zaměřen na změnu postojů a chování.

Na závěr musím konstatovat, že probační programy jsou určeny *zejména* pro mladistvé pachatele, případně pro pachatele ve věku od 18 do 26 let.

3.8. Statistické výstupy PMS ČR ve vztahu k danému tématu

Nutno nejdříve podotknout, že v roce 2006, který je předmětem mého zájmu, tvořily případy evidované PMS v rámci přípravného řízení a řízení před soudem menšinu.

Celkově evidováno nových případů dospělých klientů v rámci přípravného řízení

a řízení před soudem: 3 332. Jednalo se zejména o přípravu podkladů pro možnost uplatnění odklonu v tr. řízení (§ 307 tr.ř. a násl., § 309 tr.ř. a násl.).

Pokud se týká celkově podnětů v rámci přípravného řízení a řízení před soudem u dospělých pachatelů, tak první místo zaujímá soud (1102x), druhé místo státní zastupitelství (802x), třetí místo obviněný, případně odsouzený (700x), čtvrté místo policie (664x) a následují další subjekty, které již není významné uvádět.

V rámci agendy dětí ml. 15 let a mladistvých klientů:

nově evidováno : 3 817 případů,

z toho na přípravné řízení a řízení před soudem připadá: 1 837 případů,

na vykonávací řízení připadá: 1 980 případů.

4. Prvopachatelé

4.1 Prvopachatelé z kriminologického pohledu

Z dostupných materiálů nutno konstatovat, že Institutem pro kriminologii a sociální prevenci byla v roce 2004 vypracována studie týkající se tzv. prvopachatelů. Tuto studii zpracovali autoři: Alena Marešová, Petr Kotulan a Milada Martinková. Obecně lze však uvést, že problematice pachatelů, kteří se poprvé dopustili trestného činu (u mladistvých provinění), není z kriminologického hlediska věnována jako speciální skupině patřičná pozornost. Pro tyto osoby však významnou roli hrají právě odklony v trestním řízení, kdy není třeba, aby se věci řešily u soudu. Je to pro ně velká šance, oproti osobám, které trestnou činnost zopakovaly a u kterých odklony de facto již nepřichází v úvahu.

Z výsledků uvedené studie vyplývá, že u větší části mladistvých delikventů, zejména u těch, kdy jejich trestní stíhání skončilo pravomocným rozhodnutím a jejich uvězněním, byl dosavadní život značně problematický. Ještě předtím, než spáchali trestný čin, za který byli odsouzeni, se dopouštěli závadového jednání, a to téměř jedna polovina již před 15. rokem. Dalším zajímavým zjištěním bylo to, že větší část mladistvých pachatelů, kteří se dopustili nejzávažnějších provinění jako vražd a loupeží, byla z nefunkčních rodin. K tomuto si dovoluji poznamenat, že s tímto musím s ohledem na svoji dosavadní praxi coby policejní komisařky zabývající se trestní kriminalitou páchanou mládeží naprosto souhlasit.

Převažující životní styl mladistvých prvopachatelů se vyznačoval:

užíváním drog, alkoholu, kouřením a v mezičase obstaráváním prostředků na tyto závislosti, a to právě trestnou činností.

Poprvé věznění mladiství pachatelé se dle výsledku sondy liší ve svých základních osobních a osobnostních charakteristikách od poprvé vězněných dospělých a prognóza jejich dalšího života po výkonu trestu se jeví jako horší. Většinou pocházeli z problémových rodin, byli umístováni do výchovných zařízení, odkud utíkali.

Dále bylo zjištěno, že prvovězněné byly osoby s vyšším vzděláním než recidivisté. Dle názoru dotazovaných expertů osoby, které byly poprvé vězněny, a to dlouhodobě, odcházely po výkonu trestu coby horší (až na nějaké výjimky), a to zejména vlivem prizonizace a působením spoluodsouzených recidivistů. Opakovaně věznění odcházeli v podstatně nezměněni (až na nějaké výjimky). Po asi 5 – 7 letech věznění je skutečně u těchto osob velký problém začlenit se do běžného způsobu života. U osob, které byly vězněny krátkodobě, dle názoru expertů k zásadním změnám v životních postojích a názorech dochází velmi zřídka.

4.2 Kriminogenní faktory

Pokud se týká současnosti, tak mezi kriminogenní faktory patří zejména:

- konzumní způsob života,
- nabídka půjček,
- zvyšující se zadluženost,
- jednoduché získávání věcí finančních hodnot,
- nezájem okolí na probíhající dění,
- klesající vliv rodiny a školy,
- vliv celospolečenské hospodářské a zejména finanční krize,
- výkup věcí v různých zastavárnách, bazarech a sběrnách.

4.3 Teorie vysvětlující příčinu kriminálního chování

Teorií, které se pokoušely zjistit příčinu kriminálního chování, bylo již mnoho a vycházely z různých hledisek, a to například z vrozeného předpokladu ke kriminálnímu jednání, z představy, že toto chování je naučené, z konkrétnějšího vymezení určitých psychických vlastností, které zvyšují riziko takového chování, jako je odlišnost reagování, akcentace některých psychických potřeb atd.

Lze uvést teorie:

- zdůrazňující genetické dispozice ke kriminálnímu chování – Lomrosova teorie „vrozeného zločince“, kdy i tento připustil ve svých pozdějších pracích, že se na vzniku kriminálního chování podílí více vlivů,
- od H.H. Goddarda, který považoval za příčinu kriminálního chování mentální defekt, kdy dle něho pachatel je „morální idiot“, který není schopen se přijatelně chovat,
- od Eysencka - důsledkem nedostatečné socializace bývá chování nerespektující dané normy, za rizikového jedince označoval extrovertovaného neurotika,
- sebekontroly Travise a Gottfredsona - tato teorie považuje za nejvýznamnější předpoklad k asociálnímu jednání neschopnost sebeovládání – trestný čin lze chápat jako snadný a rychlý způsob uspokojení vlastních potřeb,
- Walterse a Whita - podle jejich teorie je hlavní příčinou kriminálního chování odlišné uvažování,
- Cloningerova trojdimenzionální osobnosti – jejím základem je předpokládaná dispozice reagovat určitým způsobem a pachatelé trestné činnosti by s větší pravděpodobností byli lidé s charakteristikami:
 - a) člověk, který nereaguje na ocenění okolí, který může být natolik egocentrický, že je pro něj důležité pouze vlastní uspokojení a vlastní názor,
 - b) člověk, který má zvýšenou potřebu silných zážitků, dokonce i páčání trestné činnosti je pro něj vzrušující, nemá rád stereotyp,
 - c) člověk, který se adekvátně neorientuje v situaci, není schopen odhadnout míru rizikovosti svého jednání, nepocituje strach v situacích, kdy by to bylo účelné.

4.4 Statistické výstupy získané k trestné činnosti páchané prvopachateli

V této části diplomové práci budu vycházet z podkladů Policejního prezidia, z kterých jsem zjistila následující informace:

V roce 2006 bylo trestně stíháno v ČR celkem: **122 753 osob** (dle tohoto zdroje je zde uveden jiný počet stíhaných osob, než jak uvádí Ministerstvo spravedlnosti ČR, toto si vysvětluji tím, že zřejmě došlo k zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání, čímž tedy vzniklo různé podání trestně stíhaných osob uvedenými zdroji).

Z tohoto počtu bylo recidivistů: 56 661
nezletilých pachatelů: 3 027
mladistvých pachatelů: 5 808.

5. Socializace

5.1 Pojem

„Socializace je v nejširším smyslu slova *formováním a růstem osobnosti* pod vlivem rozmanitých vnějších podnětů, včetně lidských činností, které souborně nazýváme *výchovou*. Výraz vnější podněty je velmi obecný, neboť popisuje působení všech věcí, rostlin, zvířat i lidí, které člověka obklopují – a to včetně počasí, krajiny, rodinného a společenského klimatu, jakož i mnohých náhodných vlivů.“¹⁴

Pod pojmem výchova se rozumí cílevědomé a soustavné působení rodičů, učitelů a dalších výchovných činitelů. Socializace je širším pojmem než výchova. Obsahuje veškeré vědomé i nevědomé, přírodní a společenské vlivy, které působí na osobnostní vývoj, jak z výše uvedeného vyplývá.

5.2 Činitelé socializace

Činitele socializace tvoří jak jednotlivci, tak skupiny nebo organizace, které ovlivňují chování jedince a utváření smyslu pro Self. „Tito činitelé mají vliv na to, jak se člověk vyvíjí prostřednictvím odměn a trestů a při osvojování sociálních vzorců a rolí, které mohou zcela jednoduše sloužit i jako modely lidského jednání.“¹⁵

Nejvýznamnější činitelé socializace:

- rodina – primární činitel socializace,
- referenční skupiny, které zahrnují jak členské skupiny, k nimž jedinec patří, ale i ty skupiny, ke kterým by chtěl či nechtěl patřit,
- skupiny vrstevníků,
- škola,
- komunikační média,
- učitelé, sociální pracovníci.

¹⁴ Jedlička Richard a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, str. 15

¹⁵ Jedlička Richard a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, str. 36

5.3 Základní aspekty socializace

Mezi základní aspekty socializace patří:

- osvojení si základních kulturních návyků (např. stolování apod.),
- účelné používání předmětů denní potřeby,
- osvojení si mateřského jazyka a dalších forem komunikace,
- vzdělání – základní poznatky,
- základní sociální role,
- orientace v základních společenských normách a hodnotách,
- postupný vývoj sebekontroly,
- socializace je celoživotní proces,
- socializační problémy (tzv. „vlčí děti“),
- člověk a společnost se vzájemně ovlivňují,
- člověk se socializuje, ale zároveň i individualizuje (personalizace).

5.4 Sociální učení

Mezi sociální učení patří:

- asociace, nebo-li podmiňování, což je vytváření spojů mezi podněty, působícími na jedince a odpověďmi jedince na ně,
- posilování (zpevňování), které je založeno na odměnách a trestech,
- observace (odezírání), jedinec si osvojuje takové způsoby chování a jednání, za které je sociálně odměňován jeho model,
- anticipace (očekávání), kdy očekávání druhých působí jako „vmanévrování“ do určitého způsobu reagování, chování nebo jednání, což může mít jak pozitivní vliv, tak negativní vliv,
- nápodoba ,
- identifikace (ztotožnění) - vyjadřuje ztotožnění s osobou, ke které má jedinec vztah a chce se jí přiblížit, kdy jde o jakousi vyšší, vnitřní formu napodobování, je to tedy záměrné úsilí o převzetí způsobů chování a jednání modelu, a je prostředkem autoregulace, sebeřízení a sebevýchovy.

6. Empirické nálezy k tématu

6.1 Kazuistiky

V této kapitole jsem se rozhodla zabývat konkrétními případy, kdy bylo v rámci trestního přípravného řízení ze strany Okresního státního zastupitelství ve Vyškově rozhodnuto o odklonech trestního řízení. Jak jsem uvedla v úvodu své diplomové práce, zaměřila jsem se na rok 2006 z důvodu, že vzhledem k odstupu času a stanovení zkušební doby například u podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 tr.ř. a násl. je možné v době vypracování této diplomové práce relevantně zjistit požadované údaje.

Pokud se týká roku 2006, dle podkladů Okresního státního zastupitelství ve Vyškově bylo v roce 2006 rozhodnuto o odklonech v 54 případech. Pro potřeby zkoumání byl analyzován každý pátý spis v pořadí podle č.j.

Nebude možné provést generalizaci závěrů platných pro celou ČR.

Přehled jednotlivých kazuistik:

1. Pachatelem je muž ve věku 21 let, nezaměstnaný, svobodný, bytem ve městě, vzdělání SOU bez maturity jako kuchař – číšník, RT bez záznamu, 1 x projednáván pro přestupkové jednání pro přestupek proti občanskému soužití.

Trestně stíhán pro tr. čin: úvěrový podvod podle § 250b/1 tr.z. (sankce odnětí svobody až na 2 roky nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 18.5.2005.

Zahájení trestního stíhání: 23.5.2005.

Návrh na podání obžaloby: 26.8.2005.

Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 tr.ř. st. zástupce: PM 20.9.2005.

Stanovená zkušební doba: 12 měsíců, žádné povinnosti nebyly rozhodnutím stanoveny.

Rozhodnutí o osvědčení se ve zkušební době dle § 308 tr.ř.: PM 21.11.2006.

Poznámka: poškozený se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody nepřipojil s tím, že škodu bude uplatňovat prostřednictvím nalézacího řízení.

PMS ČR do věci nebyla zapojena.

2. Pachatelem je muž ve věku 26 let, zam. seřizovač lisů, rozvedený, bytem na vesnici, vzdělání SOU bez maturity – mechanik strojového zařízení, RT bez záznamu, 1x projednáván pro přestupkové jednání pro přestupek proti občanskému soužití (odloženo, o skutku již bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo OČTŘ nebo v blokovém řízení),

Trestně stíhán pro pokus trestného činu úvěrový podvod podle § 250 odst. 1 odst. 2 tr. z. (trestní sazba odnětí svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžený trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 14.7.2005.

Zahájení trestního stíhání: 17.2.2006.

Návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr.ř.: 1.2.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr.ř. ze strany státního zástupce.: PM 24.3.2006, zkušební doba stanovena 12 měsíců, nebyly stanoveny žádné povinnosti.

Ve zkušební době spáchal další trestný čin, soudem byl odsouzen na trestný čin neplacení výživného podle § 213/1 tr.z., PM 10.10.2007.

Rozhodnutí OSZ že se dotýčný neosvědčil, PM 12.2.2008.

Obžaloba 12.2.2008.

Vydán trestní příkaz, PM 21.3.2008, uložen souhrnný trest odnětí svobody ve výši 10 měsíců, který se podmíněně odkládá na zkušební dobu 2,5 roku, současně se pachateli ukládá povinnost, aby během zkušební doby podle svých sil uhradil dlužné výživné a řádně platil běžné výživné.

Poznámka: škoda nevznikla, protože se jednalo o pokus trestného činu.

PMS ČR do věci nebyla zapojena.

3. Pachatelem je muž ve věku 22 let, zam. jako lisař, svobodný, bytem ve městě, vzdělání SOU zemědělská, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu se smrtelným následkem, pachatel stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224/1,2 tr. zákona (trestní sazba odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 15.10.2005.

Zahájení trestní stíhání: 10.2.2006.

Návrh na podání obžaloby: 10.4.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307 tr.ř.: PM 13.5.2006, stanovila se zkušební doba 24 měsíců, uložilo se pachateli, aby dle sjednané dohody o náhradě škody uhradil částku 50 tis. Kč v hotovosti do tří dnů od doručení rozhodnutí o § 307 tr.ř..

Rozhodnutí o osvědčení se podle § 308 tr.ř.: PM 3.6.2008.

Poznámka: spisový materiál obsahuje vyjádření pozůstalých, že se přiklání k zastavení trestního stíhání, nežádají náhradu škody a dále ve vztahu k obviněnému uvedli, že se jedná o slušného člověka a přítele rodiny. Obviněný přesto chtěl uhradit pozůstalým uvedenou finanční částku.

Dále je ve spisovém materiálu založeno čestné prohlášení držitele nákladní soupravy, na které vznikla v souvislosti s dopravní nehodou škoda, že škodu po obviněném uplatňovat nebude, neboť bude řešena prostřednictvím pojišťovny z povinného ručení (obviněný řádně zaregistroval škodní událost).

4. Pachatelem je muž ve věku 19 let, zam. jako floor manager, svobodný, bytem ve městě, vzdělání SOŠ obchodní s maturitou, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu, pachatel je stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 223 tr. zákona (trestní sazba odnětí svobody až na dvě léta nebo zákaz činnosti).

Zahájení úkonů trestního řízení: 10.9.2005.

Zahájení trestní stíhání: 29.11.2005.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem: PM 31.1.2006, zkušební doba stanovena na 12 měsíců, ukládá se obviněnému, aby dle uzavřené dohody uhradil částku 29 780,- Kč do 10.12.2006 (spoluúčast, kdy vozidlo bylo na leasing), dále aby dle dohody o náhradě škody uzavřené se zdravotní pojišťovnou uhradil náklady poskytnuté péče.

Rozhodnutí o osvědčení se podle § 308/1 tr.ř.: PM 4.4.2007.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě žádosti obviněného, který ji sám zkontaktoval dne 22.12.2005.

PMS ČR zkontaktovala všechny poškozené (v počtu pěti), někteří se dostavili na středisko osobně, jiní věc vyřídili telefonicky, čtyři poškození souhlasili s postupem dle § 307 tr.ř., pokud jim bude uhrazena škoda (újma na zdraví), která nebude hrazena ze zákonného pojištění, byla uzavřena dohoda, jeden poškozený nežádal po obviněném žádné finanční odškodnění.

Náklady léčby byly nakonec v plné výši uhrazeny ze zákonného pojištění).

5. Pachatelem je muž ve věku 35 let, zam. jako voják z povolání, rozvedený, bytem ve městě, vzdělání SOU stavební, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu, obviněný byl stíhán pro spáchání trestního činu ublížení na zdraví podle § 223 tr. z. (trestní sazba odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti).

Zahájení úkonů trestního řízení: 3.10.2005.

Zahájení trestního stíhání: 10.1.2006.

Návrh na podání obžaloby: 28.2.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307 tr.ř.: PM 4.5.2006, zkušební doba stanovena na 8 měsíců, povinnosti uloženy nebyly.

Rozhodnutí o osvědčení se podle § 308 tr.ř.: PM 27.2.2007.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě podnětu OSZ.

Obviněný se na pozvání PMS ČR dostavil a projevil lítost nad tím, co se stalo, dvěma přítomným poškozeným se omluvil, Nabídl poškozeným (kteří byli 3) celkem částku 10 000,- Kč nad rámec plnění pojišťovnou s tím, že jim uvedenou fin. částku předá do 20 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Nakonec všichni tři poškození nesouhlasili s podmíněným zastavením trestního stíhání, nesouhlasí s výší částky 10 000,- Kč na rámec plnění pro všechny tři poškozené. Dohoda uzavřena nebyla.

Proti rozhodnutí státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání si dva z poškozených podali stížnosti. Jedna stížnost byla podána opožděně, proto byla zamítnuta. Další stížnost byla podána včas, také byla zamítnuta.

6. Pachatelem je muž ve věku 33 let, zam. OSVČ, bytem ve městě, vzdělání středoškolské s maturitou, t.č. dálkově studující vysokou školu, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu, obviněný je stíhán pro spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 odst. 2 tr. z. (trestní sazba odnětí svobody na šest měsíců až 5 let nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 5.7.2005.

Zahájení trestního stíhání: 12.9.2005.

Návrh na podmíněné zastavení tr. stíhání podle § 307 tr.ř.: 17.1.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307/1 tr.ř.:

PM 23.2.2006, zkušební doba stanovena na 14 měsíců, povinnosti uloženy nebyly.

Rozhodnutí podle § 308/1 tr.ř. o osvědčení se: PM 14.8.2007.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě podnětu OSZ.

Následně byly uzavřeny dohody uzavřeny dohody s celkem třemi poškozenými subjekty – 5.1.2006 jim předal dohodnuté částky.

7. Pachatelem je mladistvý ve věku 15 let, student SOU, bytem ve městě, vzdělání zatím základní, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

stíhán pro provinění poškození cizí věci podle § 257b odst. 1 tr. z., § 9/2 tr.z. (tzv. sprejersství, trestní sazba, spácháno ve spolupachatelství, trestní sazba odnětí svobody na jeden rok nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 14.1.2006.

Zahájení trestního stíhání: 7.4.2006.

Návrh na podmíněné zastavení tr. stíhání podle § 307 tr.ř.: 17.10.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307/1 tr.ř.:

PM 1.7.2006, zkušební doba stanovena na 8 měsíců, podle § 15 odst. 2 písm. b), odst. 3, § 17 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže se mladistvému uložilo jako výchovné opatření povinnost účastnit se probačního programu „Rozvoj psychosociálních dovedností“.

Rozhodnutí podle § 308/1 tr.ř. o osvědčení se: PM 13.7.2007.

Poznámka:

Mladistvý absolvoval uložený probační program, realizátoři programu se vyjádřili k prognóze vývoje mladistvého kladně.

PMS ČR byla ve věci činná, a to na základě podnětu OSZ.

Obviněný mladistvý pachatel s PMS ČR řádně spolupracoval. Zástupce poškozené organizace se na jednání nedostavil, proto se mu nemohl mladistvý omluvit osobně. Omluvu tedy zaslal písemně a škodu uhradil, což doložil ústřížkem složenky.

8. Pachatelem je muž ve věku 27 let, obchodník, svobodný, bytem ve městě, vzdělání středoškolské s maturitou, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu, obviněný je stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 odst. 2 tr. zákona (trestní sazba odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 3.2.2006.

Zahájení trestního stíhání: 13.3.2006.

Návrh na podmíněné zastavení tr. stíhání podle § 307 tr.ř.: 12.4.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307/1 tr.ř.:

PM 10.6.2006, zkušební doba stanovena na 18 měsíců, obviněnému se současně ukládá, aby do 31.12.2006 uhradil poškozenému částku 20 000,- Kč dle podmínek stanovených v uzavřené dohodě o náhradě škody ze dne 27.3.2006.

Rozhodnutí podle § 308/1 tr.ř. o osvědčení se: 29.1.2008.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě podnětu OSZ.

Obviněný se při mediaci poškozené omluvil a uvedl, že si je vědom své viny. Dále uvedl, že má zájem poškozené předat nad rámec plnění pojišťovnou částku, která poškozená uvede. Je připraven uzavřít s ní dohodu a částku uhradit v horizontu do konce roku 2006. Poškozená žádala částku 20 000,-Kč.

Dohoda byla uzavřena. Provozovatel vozidla, které obviněný řídil a na kterém vznikla v důsledku dopravní nehody škoda, sdělil, že neuplatňuje po obviněném náhradu škody.

9. Pachatelem je muž ve věku 49 let, ředitel firmy, ženatý, bytem ve městě, vzdělání vysokoškolské, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

jedná se o dopravní nehodu, obviněný je stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 odst. 2 tr. zákona (trestní sazba odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitý trest).

Zahájení úkonů trestního řízení: 11.9.2005.

Zahájení trestního stíhání: 12.1.2006.

Návrh na podmíněné zastavení tr. stíhání podle § 307 tr.ř.: 4.4.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307/1 tr.ř.:

PM 3.5.2006, zkušební doba stanovena na 18 měsíců, povinnosti obviněnému nebyly stanoveny.

Rozhodnutí podle § 308/1 tr.ř. o osvědčení se: 22.1.2008.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě podnětu OSZ.

Poškození manželé požadovali úhradu 90 000,- Kč nad rámec plnění pojišťovnou, a to do 14 dnů po nabytí právní moci podmíněného zastavení trestního stíhání.

Obviněný se na PMS ČR dostavil a uvedl, že pojistnou událost řádně nahlásil na pojišťovnu a předpokládá, že pojistná událost bude řádně plněna. Dále uvedl, že poškozeným manželům, coby účastníkům dopravní nehody, zašle 5 000,- Kč nad rámec plnění pojišťovnou a dále jim písemně nabídne pomoc prostřednictvím svého právního zástupce k vyřízení pojistné události. Dále uvedl, že pokud poškození budou souhlasit

s postupem dle § 307 tr.ř., po nabytí právní moci jim zašle dalších 15 000,- Kč nad rámec plnění pojišťovnou, že se poškozeným písemně omluví a fotokopii doloží do spisového materiálu.

Následně obviněný doložil fotokopii dokladu o hlášení pojistné události, poštovní poukázku o zaslání finanční hotovosti 5 000,- Kč a fotokopii omluvného dopisu.

Dohoda uzavřena nebyla.

Co slíbil, dodržel a po zastavení trestního stíhání poškozeným uhradil částku 20 000,- Kč nad rámec plnění pojišťovnou.

10 . Pachatelem je muž ve věku 21 let, zam. pomocný dělník, svobodný, bytem na vesnici, vzdělání vyučen jako malíř – natěrač, RT bez záznamu, nebyl projednáván v komisi pro projednávání přestupků,

obviněný je stíhán pro spáchání trestných činů:

krádež podle § 247/1,a), b) tr. zákona, (odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžité trest nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty),

porušování domovní svobody podle § 238/1,2 tr.zákona (odnětí svobody na šest měsíců až tři léta).

Zahájení úkonů trestního řízení: 13.5.2006.

Zahájení trestního stíhání: 26.6.2006.

Návrh na podmíněné zastavení tr. stíhání podle § 307 tr.ř.: 31.7.2006.

Podmíněné zastavení trestního stíhání státním zástupcem podle § 307/1 tr.ř.:

PM 22.8.2006, zkušební doba stanovena na 8 měsíců, dále se obviněnému ukládá, aby dle dohody o náhradě škody ze dne 14.7.2006 uhradil poškozenému částku ve výši 9 270,- Kč.

Rozhodnutí podle § 308/1 tr.ř. , že se neosvědčil: PM 31.7.2007, neboť si nesplnil povinnost vedoucí k úhradě škody, dopustil se přestupkového jednání (přestupku proti majetku), a taktéž je i trestně stíhán pro další trestnou činnost.

Obžaloba: 21.8.2007.

Vydání trestního příkazu: PM 10.3.2008, odsouzen k souhrnnému odnětí svobody v trvání 12 měsíců, podmíněně odloženo na dobu v trvání 24 měsíců, současně se obviněnému ukládá, aby podle svých sil ve zkušební době uhradil poškozeným způsobenou škodu.

Poznámka:

PMS ČR ve věci byla činná, a to na základě podnětu obviněného a poškozeného, kdy se na PMS ČR dostavili tito společně a následně byla uzavřena dohoda, přičemž se současně obviněný poškozenému omluvil.

6.2 Analýza a interpretace výsledků provedených kazuistik

Bylo podrobně analyzováno celkem 10 trestních spisů, kdy bylo rozhodnuto o odklonech trestních řízení.

Ve vztahu k pachatelům bylo zjištěno, že ve všech případech se jednalo o muže, kteří nebyli nikdy v minulosti pravomocně odsouzeni pro spáchání trestného činu. Dva z těchto pachatelů měli záznam pro spáchání přestupkového jednání. Zjistila jsem, že jejich průměrný věk je 27 roků. Až na jednoho byli všichni zaměstnaní. Převažoval svobodný stav. Až na dva bydleli všichni ve městě. Vzdělání převažovalo učňovské. Jen jeden z nich byl vysokoškolsky vzdělaný, další z nich dálkově studoval vysokou školu.

V šesti případech se jednalo o dopravní nehody, ve dvou případech o hospodářskou trestnou činnost, ve třech případech o majetkovou trestnou činnosti. Průměrná délka přípravného řízení trestního byla zjištěna 22,5 měsíců (pozn. dva pachatelé jsou dosud v tzv. „podmínce“, tyto případy nebyly do propočtu zahrnuty). Průměrná zkušební doba u podmíněného zastavení trestního stíhání byla zjištěna 13 měsíců. Ve dvou případech bylo rozhodnuto o tom, že se ve zkušební době pachatelé neosvědčili (zejména z důvodu jejich další trestné činnosti) a byla na ně následně podána obžaloba, kdy trestními příkazy byl jeden z nich pravomocně odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody na 10 měsíců, který se podmíněně odkládá na dobu 2,5 roku, a druhý z nich k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, který se podmíněně odkládá na dobu 24 měsíců. Průměrná zkušební doba je u tohoto institutu tedy 27 měsíců.

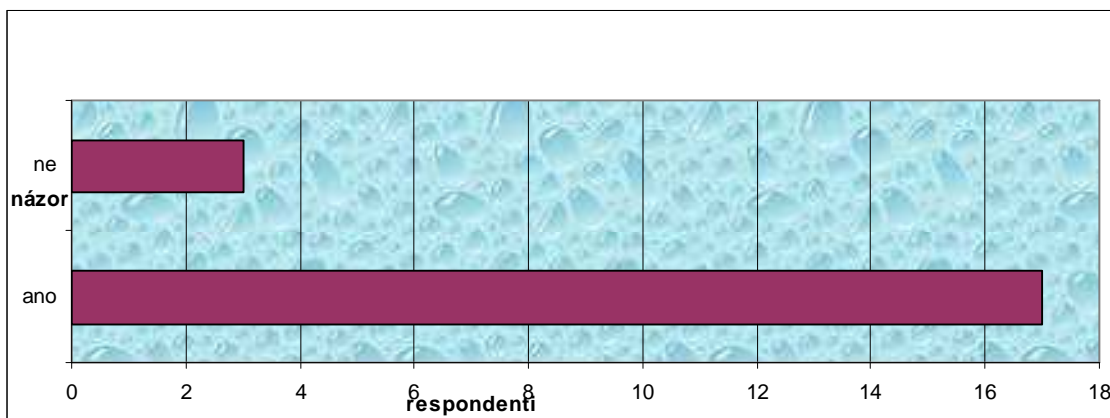
Probační a mediační služba byla v 10 zkoumaných spisech činná v sedmi případech, především z podnětu OSZ. Pokud se týká v rámci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání o stanovení povinností, tak ve čtyřech případech byla obviněným uložena povinnost uhradit škodu, jak se zavázali v dohodě, v jednom případě, a to se jednalo o mladistvého pachatele, mu byla uložena povinnost účastnit se probačního programu a ve zbývajících pěti případech nebyly obviněným uloženy žádné povinnosti ani omezení. Ve dvou uvedených trestních věcech, kdy bylo rozhodnuto

trestním příkazem, byly uloženy povinnosti typu: hrazení dlužného i běžného výživného v průběhu zkušební doby, hrazení dle svých sil poškozeným způsobenou škodu.

6.3 Analýza a interpretace informací získaných z dotazníků zaslaných pracovníkům PMS ČR

Za účelem zjištění informací od pracovníků PMS ČR jsem se rozhodla vytvořit dotazník obsahující deset otevřených otázek. Takto jsem chtěla dát respondentům široký prostor pro jejich vyjádření se k vztahujícímu tématu. Dotazník byl rozeslán mailovou poštou na všechna střediska PMS ČR, kterých je 78, a to v době od 20.2.2009 do 27.2.2009 . Odpovědi přicházely do 12.3.2009. Pokud se týká návratnosti dotazníku, tak z počtu 78 se mi jich vrátilo 20, což je jen 16 %.

Současná právní úprava odklonů v trestním řízení se většině respondentů zdá jako dostačující. Jeden respondent by navrhl u podmíněného zastavení trestního stíhání navíc možnost uložení zákazu řízení motorových vozidel. Dále se zde objevil názor na to, že odklony jsou někdy nevhodně aplikované. Tři respondenti uvedli, že současnou právní úpravu odklonů v trestním řízení nepovažují za dostačující.

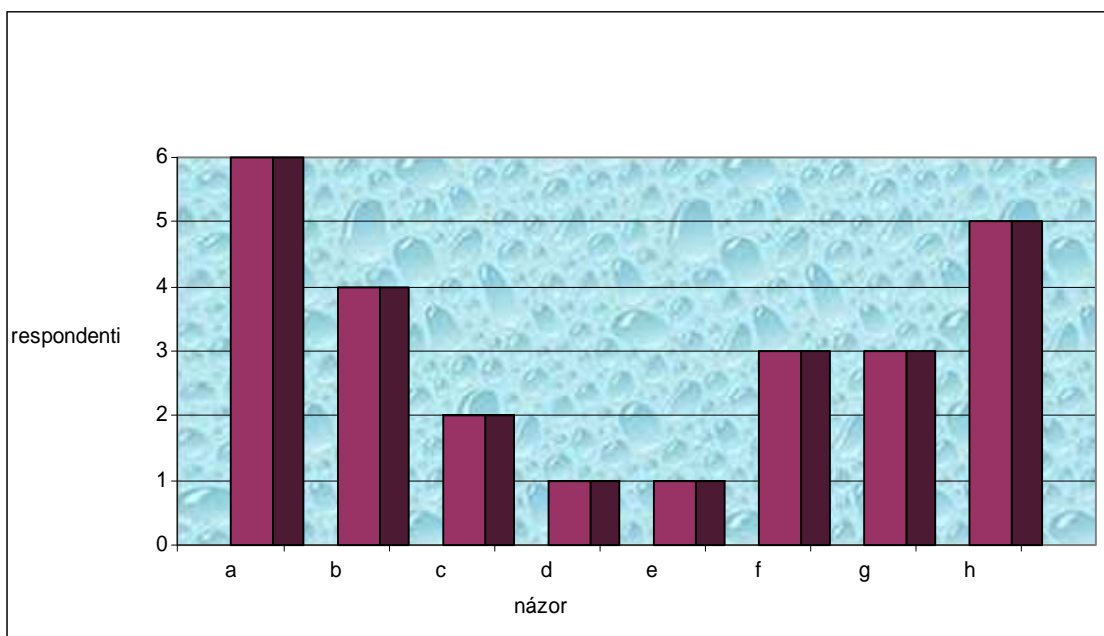
Nedostatky jsou spatřovány ve zkráceném přípravném řízení, kdy orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) musí případ ukončit co nejdříve a vstup PMS ČR do věci za účelem zprostředkování řešení konfliktu je ovlivněn tlakem na rychlost řízení, což není mnohdy dost dobře možné ani vhodné. Další nedostatek je spatřován u

narovnání, které se zdá být příliš komplikované s ohledem na to, že OSZ musí dotyčné znovu vyslychat

a zjišťovat stav věci. Jeden respondent uvedl, že by měly být jasněji vymezeny možnosti využití mediačních postupů, což vede v současnosti k tomu, že možný výchovný efekt odklonů není dostatečně využíván, a dále, že u určitých případů, kde existuje konkrétní oběť, by se měla zvážit otázka obligatorního mediačního postupu.

V oblasti odklonů trestního řízení se nejvíce potýkají s následujícími problémy:

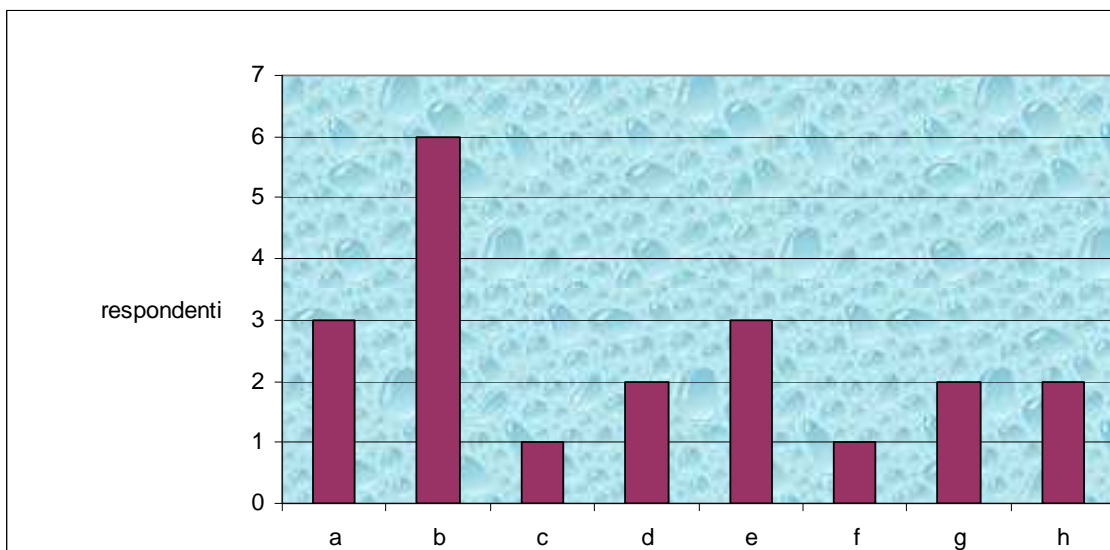
- celkově setrvalý mechanický přístup OČTŘ bez zájmu o to, co je výchovné,
- málo časového prostoru pro řešení věcí, kdy prostor je jen pro rychlé řešení, které ošetří případné příčiny sporů pouze povrchně (převažují případy z vykonávacího řízení),
- tlak ze strany státních zastupitelství a soudů uzavřít věci co nejdříve,
- málo podnětů ze strany státních zastupitelství a soudů,
- opožděné zaslání vhodných věcí ze strany OČTŘ,
- nevhodné zasílání případů OČTŘ – například absence poškozeného,
- neinformovanost veřejnosti,
- nezájem poškozených,
- strach poškozených stran pachatele,
- v některých případech přístup obhájců,
- některá jednání s pojišťovny a OČTŘ.

- a - formální přístup OČTŘ
- b - málo časového prostoru na řešení věci PMS
- c - tlak ze strany OČTŘ na rychlé ukončení věci
- d- opožděné zasílání vhodných věcí ze strany OČTŘ
- e - zasílání nevhodných věcí k řešení PMS
- f - nezájem klientů
- g - malá informovanost veřejnosti o PMS
- h - jiné

Spolupráci pracovníků PMS s OČTŘ respondenti hodnotí takto:

- jako velmi dobrou ji hodnotí tři respondenti,
- jako dobrou ji hodnotí pět respondentů, přičemž jeden z těchto respondentů nejlépe hodnotí spolupráci s PČR v oblasti dopravních nehod, další jako neaktivnější vidí státní zastupitelství, jiný z respondentů nejlépe hodnotí spolupráci se soudem, pak P ČR a posledně se státním zastupitelstvím, další respondent jako dobrou hodnotí jen spolupráci s policií a státním zastupitelstvím,
- jako nedostatečnou se všemi OČTŘ ji hodnotí dva respondenti, další respondent hodnotí jako nedostatečnou spolupráci se soudem,
- jako velmi nedostatečnou ji hodnotí jeden respondent,
- jeden respondent uvedl, že mimo několika výjimek převažuje pasivita OČTŘ vůči PMS,
- dva respondenti uvedli, že svoji roli hraje vždy přístup konkrétních lidí,
- jeden respondent uvedl, že je to otázka přístupu možností, které zákon umožňuje,
- jeden respondent uvedl, že místní spolupráce je převážně dobrá, avšak s OČTŘ, kteří nejsou místní a věci se řeší zejména telefonicky, již tak dobrá není,
- jeden respondent uvedl, že dochází k zasílání málo případů ze strany OČTŘ, přičemž další respondent uvedl, že dochází k zasílání málo případů ze strany P ČR a státního zastupitelství a nejlepší spolupráce je se soudem, avšak tento zasílá případy až dlouho po spáchání trestného činu, což není dobré.

- a - velmi dobrá
- b - dobrá
- c - převážně dobrá
- d - méně dobrá
- e - nedostatečná
- f - velmi nedostatečná
- g - záleží na konkrétních lidech
- h - jiné

Jako pozitiva odklonů v trestním řízení respondenti uvedli:

- obviněný i poškozený mohou aktivně do věci vstoupit,
- náprava narušených mezilidských vztahů,
- odlehčení práce státního zastupitelství a soudu, přičemž se šetří nejen čas, ale i finance,
- rychlost řízení,
- poškozenému se dostává rychle náhrada škody a zadostiučinění,
- u mladistvých v kombinaci s výchovným opatřením (např. společensky prospěšná činnost) – toto má výchovný efekt,
- převzetí nebo alespoň uvědomění si odpovědnosti za své chování ze strany pachatele, může být větší šance na jeho poučení a změnu,
- dobrý pocit poškozených (někdo se jim věnuje),
- pachatelé nemají u soudu „ostudu“,

- má-li si člověk uvědomit, co je dobro a zlo, málokdy se to podaří hned napoprvé tvrdou represí,
- zachování sociálních vazeb,
- u podmíněného zastavení trestního stíhání:
 - „pohlídání“ úhrady škody poškozenému,
 - obviněný nemá záznam v rejstříku trestů,
 - nevyžaduje se souhlas od poškozeného,
 - zkušební doba – možnost vykonávání fakultativní probace, motivace k uhrazení škody atd.,
 - je pro méně movité osoby,
- u narovnání (které se aplikuje minimálně) :
 - účelné pro méně rizikové a přiměřeně majetkové klienty,
 - okamžité ukončení věci bez zkušební doby,
 - zpravidla profit pro poškozené,
 - poškozený má pocit, že byl důležitou součástí trestního řízení,
 - „finanční návrat“ vynaložených nákladů státu.

Jako negativa odklonů v trestním řízení respondenti uvedli:

- vyšší fin. náročnost u § 309 tr.ř., většina obviněných nemá peníze nazbyt a proto raději volí § 307 tr.ř.,

ve vztahu k podmíněné zastavení trestního stíhání:

- při jeho formálním uložení se pachatele nemusí v podstatě nijak „dotknout“,
- někdy pachatel pouze oddálí své potrestání, neboť ve zkušební době neplní to, čemu se zavázal (náhrada škody),
- někdy zbytečně dlouhá zkušební doba,
- využívanější institut s možností uzavření dohody o náhradě škody, resp. odčinění následků trestné činnosti, s možnostmi směřování a kontroly PMS ČR k plnění dohody,
- občas se stane, že si mladiství tohoto postupu neváží,
- sankce není v kontextu zákona uložena u mladistvých přiměřeně "výchovně",

ve vztahu k narovnání:

- mnohdy je jen pro „bohaté“,
- vyvolává obavu, že zvýhodňuje majetné obviněné,
- využitelné jen pro určitou skupinu pachatelů,
- mnohdy jsou stanoveny vysoké částky pro obecně prospěšné účely,
- částka na obecně prospěšné účely často odrazuje,
- může vypadat jako vykoupení se pro bohaté, ale není tomu tak, částka pro poškozeného nemusí být vysoká, někdy postačí jen omluva a částka na obecně prospěšné účely se může pohybovat řádově v několika set korunové výši, nebo pár tisíc (státní zástupce nebo soudce obvykle zohlední finanční prostředky pachatele),
- občas účelové jednání a ne snaha o skutečnou nápravu.

Na otázku, kdo jsou nejčastěji, pokud se týká uvedené oblasti, jejich klienti, respondenti odpověděli:

- prvopachatelé, zejména muži – osoby nastavené pro spolupráci, u kterých je šance uhradit či jinak odčinit způsobenou škodu, kdy tito spáchali buď nedbalostní trestný čin (dopravní nehody), či nějaký méně nebezpečný trestný čin (úvěrový podvod, poškozování cizí věci, výtržnictví atd.),
- do roku 2008 se jednalo pachatele dopravních nehod, avšak ze strany státního zastupitelství byly odklony v této oblasti zastaveny,
- rodinní příslušníci pachatelů, případně poškozených,
- poškození.

Dle většiny respondentů *minimální doba úvodní konzultace* je cca 45 minut, *samotná mediace* cca 1 – 2 hodiny, někdy i tři hodiny, záleží na okolnostech a složitosti případu, kdy u mediace jsou většinou 2 – 3 jednání.

Na otázku, u kterého typu odklonu dochází nejvíce k socializaci pachatele a jakým způsobem, respondenti uvedli následující odpovědi:

- u podmíněného zastavení trestního stíhání:
kontakt pracovníka PMS ČR s pachatelem ve zkušební době, uložení pachateli ve zkušební době kromě povinnosti úhrady škody přiměřená omezení a povinnosti, například povinnost absolvovat výchovný program, dodržovat školní docházku apod., není záznam v rejstříku trestu a pachatel nemá problémy najít si zaměstnání,

- při mediaci, kdy dojde k setkání oběti s pachatelem, vyjasnění proč k tomu došlo, k sdělení vlastních pocitů a postojů, možnosti vyjádření omluvy, dohody o satisfakci,
- u mladistvých pachatelů se osvědčuje uplatnění § 18 odst. 1 c) zák. č. 218/2003 Sb. – to znamená uložení výchovné povinnosti: ve volném čase vykonání bezplatně společensky prospěšnou činnost, kdy několik hodin práce na vesnici při OÚ, či na SOU nebo SOŠ, kde mladiství studují, má „blahodárný výchovný vliv“,
- jakýkoliv odklon má pro klienta výhodu, protože se musí doznat k trestnému činu a spolupracovat, nahradit škodu atd.. Pokud se do procesu aktivně zapojí, má tzv. zkušenost s trestním řízením, pochopí jeho principy, trestní právo se mu přiblíží a on si může uvědomit tu skutečnost, že trestní řízení s ním počítá, že záleží na něm, na jeho postojích – a to je velmi výchovné. Člověk, který je obviněn a jen hledá cesty, jak se vyvinut z celé záležitosti, nebo je nakonec okolnostmi donucen se přiznat, takový nelituje toho, co se stalo, ale lituje toho, že byl přistižen. Ten se nenapraví. Pouze člověk, který jde do sebe, přizná svoji vinu a je ochoten nést následky, ten má šanci se příště podobného jednání vyvarovat.

Na závěrečnou otázku, kde respondenti dostali prostor pro uvedení toho, co považují k danému tématu za významné, odpovědělo jen osm respondentů, a to následovně:

- je třeba více prosazovat možnost odklonů všemi zainteresovanými institucemi,
- využití odklonů brání konzervativní nastavení justice a tlak na formální řešení méně závažných věcí,
- je důležité mít prostor nejen k uzavření dohody, ale i k analýze rizik a potřeb, přesto jsou schopni v relativně krátké době úkol splnit, tj. být užitečný nejen ve smyslu úkolů PMS (ochrana společnosti, integrace pachatele, zájmy poškozených) ale i pro partnery – orgány činnými v trestním řízení,
- odklon je alternativou trestního řízení, u kterého je vhodné využívat jej pouze u pachatelů prosociálního charakteru - kteří sami a aktivně přistupují k odstranění následku trestného činu, který svým jednáním způsobili - bohužel praxe je taková, že orgán činný v trestním řízení mnohdy odklání trestní řízení pouze po formálním splnění podmínek, tj. dosavadní bezúhonnost a náhrada škody, aniž by např. věc předali PMS, která prošetří dosavadní sociální prostředí pachatele (zpráva před rozhodnutím), nebo pachatele a poškozeného vede k provedení mediace,

- pro optimální fungování trestních alternativ je nezbytná změna "myšlení OČTŘ" směrem k iniciativě, tvořivému přístupu k lidem (tresty "šité na tělo"), dávání šancí a odvahy zkoušet nové věci. - sama PMS nezmůže nic, pokud jí partneři z OČTŘ nepodpoří,
- důležitá, především u mladistvých, je provázanost spolupráce mezi všemi orgány, které s mladistvými přijdou do styku - OSPOD, PMS, OČTŘ,
- těší se na novelu trestního zákoníku,
- jak u institutu podmíněné zastavení trestního stíhání, tak narovnání, zavedení podmínky být v kontaktu s PMS ČR, a to z důvodu nabídky a případně realizace mediace.

Závěr

Pachatelé trestných činů, u kterých je možné tzv. „odklonit“ trestní řízení, dostávají velkou šanci pro odčinění svého protiprávního jednání. Tím, že již na P ČR jim jsou vysvětleny podmínky pro tento postup, si uvědomí, že to, co spáchali, nemusí být řešeno soudem. Velmi důležitý je jejich vlastní postoj, který zaujmou, a zejména zkontaktování střediska PMS ČR. Bezesporu pro ně výhodou je to, že za jednání s uvedenou institucí nemusí hradit žádné finanční prostředky. Samotná mediace, prováděná pracovníkem střediska PMS ČR, je velmi významná pro pachatele trestného činu, neboť tento vejde za přítomnosti nestranné osoby v jednání s poškozeným. Mediace je velmi přínosná, což vyplynulo i ze získaných názorů pracovníků PMS ČR, a hraje velmi důležitou roli v rámci socializace. Pokud se týká mladistvých pachatelů, z výsledků mého dotazníkového šetření vyplynulo, že významnou roli hraje uložení výchovné povinnosti (§ 18 odst. 1 písm. c) zák. č. 218/2003 Sb., a to vykonání bezplatně ve volném čase společensky prospěšné činnosti. Z provedených kazuistik vyplývá, že uložení mladistvému výchovné opatření – povinnost účastnit se probačního programu „Rozvoj psychosociálních dovedností“, se také osvědčilo. Nutno konstatovat, že vůči mladistvým existuje ve smyslu zák. č. 218/2003 Sb. široká škála možností, jak zajistit, aby si uvědomil důsledky svého protiprávního jednání včetně jejich nápravy. Je velmi pozitivní, že ve vztahu k mladistvým pachatelům existuje řada probačních programů, o kterých je v této práci také pojednáno. V rámci těchto programů jsou mladiství (příp. mladí dospělí) vedeni k náhledu na své protiprávní jednání, k smysluplnému využívání volného času, rozvoji pracovních dovedností a návyků, k podpoře a motivaci ke změně dosavadního chování, zvládnání zátěžových situací, k sebepoznání a akceptaci společenských pravidel a norem atd. Domnívám se, že je vhodné, aby vznikaly a působily další probační programy, zaměřené na dospělé pachatele, kdy v současné době takových programů je minimálně.

Odklony v trestním řízení každopádně socializační funkci plní, avšak nelze říci, že na 100 %. Pozitivní je, že ve většině případů lze uvést, že ano. Důležitou roli také hraje zkušební doba (mimo narovnání), po uplynutí které se zjišťuje, zda se dotyčný osvědčil. Ze zkoumaných 10 spisů, kdy bylo rozhodnuto o 10 pachatelích, se ve zkušební době podmíněného zastavení trestního stíhání neosvědčili 2 pachatelé.

Stanovené hypotézy, a to:
předpokládám, že:

- odklony v trestním řízení socializační funkci plní,
- v rámci socializační funkce odklonů trestního řízení hraje nejvýraznější roli mediace, se na základě provedeného šetření potvrdily.

Při zpracování uvedené práce jsem se zabývala platnou právní úpravou ve vztahu k odklonům v trestním řízení, studiem odborných pramenů, zejména zákonů, komentářů a časopisů, studiem vybraných spisů OSZ Vyškov, analýzou statistických dat a názorů pracovníků PMS ČR.

Studiem jednotlivých materiálů a postupným pronikáním do dané problematiky jsem se ubezpečila, jak důležitou roli hrají odklony v trestním řízení, jak je důležitá jejich socializační funkce a tzv. „sociální práce“ v justici.

Dospěla jsem k závěru, že v dané oblasti je stále co zlepšovat. Domnívám se, že v rámci trestního řízení je stále málo prostoru pro „kvalitní“ práci s pachateli. Já osobně bych lidem, kteří se dostaví na policii, zpřístupnila propagační materiály PMS ČR. A to z důvodu, aby lidé, kteří nemají znalost o možnostech, které jim PMS ČR nabízí, tyto informace měli již od samého počátku trestního řízení. Tímto by vznikl i větší časový prostor pro řešení věcí přes PMS ČR. Dále bych zdvojnásobila počet pracovníků na střediscích PMS ČR, neboť jak jsem zjistila, na jednom „okresním“ středisku pracují dva až tři pracovníci. Dále bych na každé středisko PMS ČR zařadila psychologa, neboť práce s lidmi není lehká a psycholog by zde jistě našel uplatnění. Pro lepší fungování odklonů v trestním řízení bych zavedla povinně jednou za rok schůzku zástupce místní P ČR, PMS ČR, OSPOD, STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ a SOUDU, kde by se projednávaly případné problémy v dané oblasti. Také bych zvážila možnost, zda pachatelům, o kterých bylo pravomocně rozhodnuto v rámci odklonů v trestním řízení, stanovit povinnost uhradit náklady trestního řízení, tak jak je tomu, když je osoba pravomocně odsouzena. Stanovila bych nějakou minimální paušální částku, například 1 000,- Kč, a takto získané finanční prostředky by mohly být investovány například do PMS ČR, která v rámci odklonů v trestním řízení hraje významnou roli.

Resumé

Diplomová práce na téma „Odklony v trestním řízení a jejich socializační funkce“ umožňuje přiblížit danou problematiku včetně toho, jak jsou odklony aplikovány. Toto téma má velice blízko k tzv. „sociální práci v justici“, která je bezesporu velmi významná.

V první kapitole je vysvětlen pojem, význam a účel odklonů v trestním řízení. Jsou zde podrobně objasněny jednotlivé typy těchto odklonů. Závěr první kapitoly tvoří trestní statistika aplikace odklonů.

Druhá kapitola objasňuje problematiku alternativních řešení trestních věcí. Je zde uvedeno, co to jsou alternativní tresty a opatření, co si máme představit pod pojmem restorativní justice. Dále tato kapitola pojednává o alternativním trestání, ukládání dohledu a přiměřených omezení a povinností. Vzhledem k tomu, že vůči mladistvým pachatelům se v rámci trestního řízení postupuje jinak než vůči dospělým pachatelům, v této kapitole jsou samostatně popsány i alternativní postupy uplatňující se vůči mladistvým pachatelům.

Třetí kapitola je věnována problematice Probační a mediační službě ČR, jejímu vzniku, poslání, jaké má cíle a činnosti. Tato kapitola obsahuje i práva a povinnosti pracovníků probační a mediační služby a jaká by měla být jejich osobnost. Je zde také uveden specifický přístup pracovníků probační a mediační služby k mladistvým a nezletilým pachatelům. Zajímavé jsou jistě uvedené probační programy realizované v ČR v roce 2009. V závěru této kapitoly jsou uvedeny statistické výstupy PMS ČR ve vztahu k danému tématu.

Čtvrtá kapitola se zabývá problematikou prvopachatelů, nebo-li osob, kteří se poprvé dopustili trestného činu (u mladistvých provinění). Mimo uvedení kriminologického pohledu na tyto prvopachatele jsou zde popsány teorie vysvětlující příčinu kriminálního chování.

Socializací se zabývá pátá kapitola, kde je objasněn pojem, činitelé a základní aspekty socializace. Rovněž se tato kapitola zabývá sociálním učením.

Poslední, teda šestá část práce, obsahuje získané empirické nálezy k tématu, a to konkrétně 10 kazuistik trestních spisů OSZ Vyškov, u kterých bylo v roce 2006 rozhodnuto o odklonech v trestním řízení. Dále jsou zde interpretovány získané názory pracovníků Probační a mediační služby ČR.

Tato práce je snahou vytvořit objektivní pohled na objasnění problematiky odklonů v trestním řízení ve vztahu k jejich socializační funkci a na to, jak tyto odklony fungují v praxi. Jsem přesvědčena, že toto téma je významné, a to nejen v současné době, ale i pro budoucnost. Výsledky kazuistik není možné generalizovat pro celou Českou republiku, nicméně podávají aktuální sondu do regionálního rozhodování o odklonech v trestním řízení. Výsledky práce by mohly být jedním z podnětů pro zlepšení tzv. „sociální práce v justici“.

ANOTACE

Rašková, Daniela. Odklony v trestní řízení a jejich socializační funkce. Diplomová práce. Brno: UTB, 2009, 63 s.

Diplomová práce na téma: „Odklony v trestním řízení a jejich socializační funkce“. Diplomová práce pojednává o alternativních způsobech trestního řízení, nebo-li odklonech v trestním řízení, a to z hlediska jejich socializační funkce, ve vztahu k pachatelům trestných činů (u mladistvých provinění), k jejich začleňování do společnosti, výchovného působení, uvědomění si důsledků svého protiprávního jednání a způsobu odčinění způsobené škody či újmy.

Klíčová slova:

Odklon, trestní řízení, restorativní justice, orgány činné v trestním řízení, soud, státní zástupce, obviněný, poškozený, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odstoupení od trestního stíhání, probační a mediační služba, sociální práce, socializace.

ANOTATION

Rašková, Daniela. Diversions in criminal proceedings and their socialization of labour function. Diploma thesis, Brno: UTB, 2009, 63 pages.

Diploma thesis deals with alternative ways of criminal proceedings or with diversions in criminal law. And this is the point of view of their socializing function relating to culprits of crime (for guilty juvenile). Then coming integrating into the society, educating influence, realizing of consequences of unlawful steps and a redressing way caused with prejudice or detriment.

Key words: Diversion, criminal proceeding, restorative justice, authority dealing in the criminal proceeding, law court, states attorney, defendant, victim, conditional discontinuance of prosecution, legal settlement, conditional delaying of punishment suggestion submission, abandonment of criminal prosecution, Probation and Mediation Service, social-work, socialization of labour.

LITERATURA A PRAMENY

a) Zákony

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.
3. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

b) Knihy, monografie a syntetické práce

1. DOUBRAVOVÁ, Dagmar a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 1 vyd. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001, ISBN 80-902998-0-6.
2. GAVORA, Petr. Úvod do pedagogického výzkumu. 1.vyd. Brno: Paido, 2000, 207 s., ISBN 80-85931-79-6.
3. HRABAL, Bohumil. Perlička na dně. 6. vyd. Praha: Mladá fronta 2006, 197 s. ISBN 80-204-1542-4.
4. JEDLIČKA, Richard a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích, nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákon a trestní řád – poznámkové vydání s judikaturou. 25. vyd. Praha: Linde, 2007, 1 086 s. ISBN 80-7201-675-4.
6. JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. vyd. Praha: Leges, 2008, 368 s., ISBN 978-80-87212-00-4.
7. KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9.
8. KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 143 s. ISBN 80-7338-021-8.
9. KOTULAN, Petr a kol. Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 81 s. ISBN 8086008150.
10. KOTULAN, Petr a kol. Výzkum institutu narovnání. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 162 s. ISBN 80-86008-58-4.
11. KOTULAN, Petr a kol. Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha, 2000, 149 s. ISBN 80-86008-77-0.
12. KRAUS, Blahoslav. Sociální pedagogika II. Brno: IMS, 2007, 77 s.

13. LATA, Jan. Účel a smysl trestu. 1. vyd. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, 112 s.
14. MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 384 s., ISBN 80-7178-548-2.
15. OSMANČÍK, Otakar a kol. K problematice alternativních trestů a opatření (STUDIE). 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 151 s. ISBN 80-86008-26-6.
16. SOTOLÁŘ, Alexander a kol. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
17. SOTOLÁŘ, Alexander a kol. Právní rámec alternativního řešení trestních věcí. Příručka MS ČR. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2001.
18. ŠÁMAL, Pavel a kol. Přípravné řízení trestní, 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 1996, 1 443 s. ISBN 80-7179-741-3.
19. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád, komentář. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2008, 1 501 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
20. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákon, komentář, 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001, 1 981 s. ISBN 80-7179-473-2.
21. ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, 1 100 s. ISBN 80-7179-829-0.
22. VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese 4. vyd. Praha: Portál, 2008, 872 s., ISBN 978-80-7367-414-4.
23. ZEMAN, Petr a kol. Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení: zpráva z výzkumu. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, 260 s. ISBN 978-80-7338-068-7.
24. VŮJTĚCH, Jan a kol. Účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů ČR v horizontu roku 2000. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii, 2001, 193 s. ISBN 80-86008-86-X.
25. ŽATECKÁ, Eva. Postavení a úkoly probační a mediační služby. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 136 s., ISBN 978-80-87071-55-7.

c) Časopisy

1. KRIMINALISTIKA, ročník 2008. Praha: Magnet-Press. ISSN 1210-9150.
2. PRÁVNÍK, ročník 1991. Praha: Academia. ISSN 0231-6625.
3. STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ, ročník 2003, 2000, 2005, 2006, 2007, 2008. Praha: Orac. ISSN 1214-3758.

4. TRESTNÍ REVUE, ročník 2006, 2007, 2008. Praha: C.H.BECK. ISSN 1213-5313.
5. TRESTNÍ PRÁVO, ročník č. 2005, 2006. Praha: Orac . ISSN1211-2860.

d) Zdroje z internetu

1. <http://www.justice.cz> ze dne 1.2.2009, 4.2.2009
2. <http://www.lata.cz>. ze dne 30.11.2008
3. <http://www.policie.cz> ze dne 13.2.2009
4. <http://www.pms.cr> ze dne 4.2.2009
5. <http://www.ustavprava.cz> dne 29.11.2008
6. <http://www.vscr.cz> ze dne 11.2.2009
7. <http://www.vysokeskoly.cz> ze dne 12.2.2009
8. <http://www.czso.cz> ze dne 25.2.2009
9. http://is.muni.cz/th/78581/pravf_b/ ze dne 14.3.2009
10. <http://www.spj.cz/> ze dne 22.3.2009

Seznam použitých zkratk

OČTŘ	orgán činný v trestním řízení
OSPOD	orgán sociálně právní ochrany dítěte
PM	právní moc
PMS	probační a mediační služba
RT	rejstřík trestu
tr.ř.	trestní řád
tr.z.	trestní zákon
z.č.	zákon číslo

Přílohy

Příloha č. 1 - Článek z denního tisku **Rovnost** ze dne 13.3.2009

Příloha č.2 - **Dotazník pro probační pracovníky**

Zbití kněze zůstane bez trestu

Student Antonín Hála, který vloni napadnul dražovického faráře Martina Bejčka, se podle všeho **vyhne soudu**.

ANETA DĚDIČOVÁ

Dražovice, Vyškov/ Antonín Hála z Dražovic podle řady svědků i policie sice surově zbil z malicherné příčiny kněze, vyvázne ale bez trestu. Alespoň v tom případě, že bude nějakou dobu, jak se říká, sekat latinu.

Na základě posudku Probační a mediační služby rozhodla státní zástupkyně Barbora Vrzalová – Jančíková, že se útočník vyhne soudu. „Pokud se bude chovat slušně, tak bude zastaveno trestní řízení. Jestli po dobu osmi měsíců nespáchá žádný prohře-

šek a osvědčí se, bude jeho případ uzavřený,“ informoval mluvčí brněnského státního zastupitelství Hynek Olma.

Konečné zastavení stíhání je ale stále na prokuratuře. „Pokud se Hála přece jen nechá ještě něčím ve stanovené lhůtě vyprovokovat, soud a případné vězení se mu nevyhne,“ doplnil Olma.

Dražovický farář Martin Bejček se mohl proti usnesení státního zastupitelství do pondělka odvolat a požadovat řádný soud. Neučinil tak, protože už studentovi Vysokého učení technického v Brně od-

pustil. „Rozhodl jsem se, že proces požadovat nebudu. Byl bych šťastný, kdyby k žádnému incidentu vůbec nedošlo,“ svěřil se Bejček.

Rodina útočníka se k záležitosti vyjadřovat nechtěla. Studentův otec Antonín Hála starší jen podotknul, že je rád, že se syn vyhnul soudu. Podle jeho dřívějšího svědectví se už dřív Bejčkovi za incident omluvil, kněz to přijal.

Bronislava Havlová z vyškovského pracoviště Probační a mediační služby, která měla případ Antonína Hály na starost, uvedla, že mladík o nápravu měl skutečně zájem. „Měli jsme spolu mnoho schůzek. O tom, že dělal vše pro to, aby státní zástupkyně nemusela podat obžalobu, svědčí i její rozhodnutí. Ovšem co bylo náplní našich

schůzek, nesmím prozradit ani soudu,“ řekla Havlová.

Konflikt se odehrál v sakristii dražovického kostela vloni v sobotu 1. listopadu krátce před osmou hodinou ranní. Mladík udeřil šestatřicetiletého faráře před očima ministrantů. „Pět minut před začátkem mše rozrazil dveře sakristie. Začal mi nařizovat a rozkřikovat se. Nenechal si nic vysvětlit. Udeřil mě do obličeje a do hlavy a srazil na zem,“ popsal událost farář, který skončil v nemocnici a pak domácím léčením.

Příčinou útoku byly zřejmě zvony kostela. Rodina bydlící v sousedství chrámu si na jejich vyzvánění stěžovala celá léta. Potvrdila to starostka Miloslava Svobodová. Antonín Hála starší označil synovo jednání za zkrat.

Příloha č.2 - Dotazník pro probační pracovníky

Dobrý den,

dovoluji si Vás požádat o zodpovězení otázek, určené pro pracovníky PMS ČR, kdy Vaše odpovědi využiji pro účely své diplomové práce na téma: Odklony v trestním řízení a jejich socializační funkce (podmíněné zastavení trestního stíhání odle § 307 tr.ř. a násl., podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr.ř., narovnání podle § 309 tr.ř. a násl., odložení věci podle § 179c/2f tr.ř., odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 zák. č. 218/2003 Sb. a násl.

Ubezpečuji Vás, že Vaše vyjádření využiji zcela anonymně a jen pro účely své diplomové práce. Děkuji za čas, který tomuto věnujete.

1. Pokud se týká odklonů v trestním řízení, je podle Vašeho názoru současná právní úprava dostačující?
2. Pokud jste odpověděl(a) ne, uveďte, v čem spatřujete nedostatky současné právní úpravy a jak byste toto řešil(a)?
3. S jakými problémy se v oblasti odklonů trestního řízení potýkáte?
4. Jak hodnotíte v rámci uvedené oblasti spolupráci s policií, státním zastupitelstvím a soudy?
5. Pokuste se k jednotlivým typům odklonů trestního řízení uvést pozitiva.
6. Pokuste se k jednotlivým typům odklonů trestního řízení uvést negativa.
7. Kdo jsou nejčastěji, pokud se týká uvedené oblasti, Vaši klienti?
8. Průběžně jak dlouho trvá jedno jednání s klientem?
9. Podle Vašeho názoru, u kterého typu odklonu trestního řízení dochází nejvíce k socializaci pachatele a jakým způsobem?
10. Uveďte cokoliv, co považujete k danému tématu za významné.